VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXII. ÉVFOLYAM, 5. SZÁM — ÁRA 1,20 FT — 1980. MÁRCIUS 6.

Március idusán; cikkünk az 5. oldalon

Diákképviselőnk a budapesti pártértekezleten

Kerékgyártó Júlia még csak II. éves tanár „A" szakon, de neve már ismert az egyetemen. Diákjaink képviselőjeként részt vesz a budapesti pártértekezleten.

— Úgy hallottam, már a gimnáziumban jelentős mozgalmi munkát végeztél.

— A miskolci Földes Ferenc gimnáziumba jártam, ahol már kezdettől fogva alapszervezeti titkár, iskolai bizottsági tag voltam. Részt vettem a kollégiumi diákbizottság munkájában is.

— Egyet nem említettél. Már a gimnáziumban tagja lettél a pártnak.

— Negyedikben keresett meg a párttitkárunk a gimnáziumban, aki egyben patronáló tanárunk is volt. Ő ajánlott a pártba, az iskolai munkám alapján. Vele már korábban is sokat beszélgettünk, mindig segítségemre volt a KISZ-munkámban is. Tulajdonképpen neki köszönhetem az ajánlatot, én csak éltem a lehetőséggel.

— A legfiatalabb párttagok közé tartozol. Milyen feladatokat tudsz tapasztalatod, korod miatt elvállalni?

— A legnagyobb baj, hogy keveset. De nem azért, mert nem szeretnék többet csinálni. Egyszerűen elsőben csak a tanulásra biztatott bennünket mindenki, legfontosabb feladatként ezt jelölték meg. A pártmunkát, mint mozgalmi munkát, mellékesnek tekintették. Szóval nem vártak se tőlem, se másoktól különösebb energiabefektetést. Most, másod éven a pártépítés területén dolgoztam, mint a tanárszakos HPCS bizalmija. Véleményem szerint a szakvezetőségnek jobban kellene támaszkodni az illetékes pártcsoport munkájára, jobban bíznia a tagok kapacitásában, aktivitásában. Még ha elsős tagokról van szó, akkor is.

— Ha szót kapnál a budapesti pártértekezleten, mit mondanál?

— Ami jelen pillanatban a legjobban foglalkoztat: a közgazdászképzés problémáiról beszélnék.

Könnyű kritizálni a végzett közgazdászok felkészültségét. De előtte vissza kellene tekinteni az alapokra! A képzés struktúrája igényelne — véleményem szerint — módosítást. Ezt mi diákok tapasztaljuk legjobban a saját bőrünkön. Az egyes tantárgyak nem épülnek egymásra, nincs köztük megfelelő kapcsolat. Most csak példaként említeném a tanár „A" szakosok pg oktatását. Köztudott, mi sokkal részletesebben tanuljuk. Bizony gyakran hivatkoznak a tananyagban olyan filozófiai tézisekre, mely csak egy-két évvel később szerepel a tantervünkben. Vagy itt van még egy probléma: a tananyag korszerűsítésnél a korszerűsítés gyakran csak szimbólikus jellegű. A régi könyvekből túl sokat vesznek át. Ezen kívül oda kéne figyelni, hogy a könyvtár beszerzési alapját miért csökkentik? A külföldi szakkönyvek csak esetenként szerezhetők be, a kötelező irodalom is csak kis példányszámban áll a rendelkezésünkre.

Hát, azt hiszem, valami ilyesmit mondanék.

— S azt hiszem, nem alaptalanul.

B. É.

Március 11 — 14.

Házi TDK-konferencia

Az idei év első nagyszabású tudományos eseménye egyetemünkön a TDK házi konferencia. *A beérkezett mintegy 80 dolgozat 13 szekcióban kerül megvitatásra.* A témák rendkívül széles skálát ölelnek fel, így nem volt irigylésre méltó a TDK Tanács helyzete, amikor a szekcióbeosztást készítette.

Arra törekedtünk, hogy téma-homogén szekciókat alakítsunk ki, s ahol lehet kerüljük el mind a versenyzők, mind a zsürik számára túlságosan kimerítő nagyszekciókat. Ez ugyanis korábban nem mindig tette lehetővé a dolgozatok érdemi megvitatását.

A szekciók elnevezése számos problémát vetett és vethet fel. Furcsának tűnhet, hogy miért *van egyidejűleg világgazdasági, nemzetközi gazdasági kapcsolatok, külkereskedelmi és nemzetközi szekció.* A magyarázat az előbbiekben rejlik. Találtunk olyan rendezőelvet, hogy az ennek alapján létrejött szekciók dolgozatai egymástól kevésbé térnek el témában, mintha egy nagyszekciót alakítottunk volna ki. Ez természetesen úgy vált lehetővé, hogy 23 ilyen dolgozat érkezett!

Felhívnánk a figyelmet arra, hogy *a szekcióülések látogatása nem tilos. Sőt!* Nehezen lehet érdemi vitát elképzelni akkor, ha csupán a zsüri és a versenyző(k) vannak jelen. Ezen túlmenően persze nem árt egy kis tapasztalatszerzés sem, amit aztán a következő TDK-konferencián, vagy esetleg a diploma védésénél lehet felhasználni.

Az előbb említettek érdekében *igazolt hiányzásnak tekintendő, ha valaki TDK-szekciólátogatás miatt mulaszt el szemináriumot.*

A konferencia március 11-én 10 órakor kezdődik Palánkai Tibor tudományos rektorhelyettes megnyitó szavaival. Ezután Kornai János akadémikus tart előadást „Gazdasági kényszer és a vállalat viselkedése" (A vállalat költségvetési korlátjáról) címmel. Az előadás jobb megértése végett mindenki figyelmébe ajánljuk az előadónak *a Közgazdasági Szemle 1978/9 számában megjelent „A hiány újratermelése" című cikkét.*

11-én délután megkezdődnek a szekcióülések, melyekre minél több látogatót várunk. A konferencia *záróülésére 14-én pénteken kerül sor.* Ekkor ismertetik a zsürielnökök a szekciók munkáját, s *kerül sor a díjkiosztásra.*

Jó versenyzést, sikert kívánunk minden résztvevőnek, tanulságos megragadó élményeket minden látogatónak!

TDK Tanács

Pártértekezletek

A kerületi pártértekezletet február 23-án tartották meg. Egyetemünket André Attila, Bedő Gyula, Blahó András, Csizmadia Ernő, Kerekes Sándor, Kriszt Éva, Paizs János, Selmeci Lajos és Szarvas László képviselte küldöttként, de meghívást kapott még Forgács Tibor és Kerékgyártó Júlia.

Megválasztották a kerületi pártbizottság tagjait. Egyetemünkről Bedő Gyula (a vb tagja is lett), Kriszt Éva és Szarvas László került a pb-be.

A pártbizottság munkabizottságát is megválasztották. Az agitációs és propaganda bizottság tagja lett Bedő Gyula és Szarvas László, a gazdaságpolitikai munkabizottságba választották Forgács Tibort, a pártépítési munkabizottságba Kriszt Évát, míg a fegyelmi bizottságba Bessenyei Lajost.

Megválasztották a március 8—9-i budapesti pártértekezletre a huszonöt küldöttet. Egyetemünket Csizmadia Ernő, Kerékgyártó Júlia és Szarvas László képviseli.

Feladatterv a nevelőmunka javítása

Az MSZMP IX. kerületi párt-végrehajtóbizottsága 1979. decemberében foglalkozott az ifjúság eszmei-politikai nevelésének és a KISZ pártirányításának a helyzetével az egyetemen. A kerületi párt-végrehajtóbizottság határozatának a végrehajtására feladattervet dolgoztunk ki, amelyben az egyetemi nevelő munka javításával kapcsolatos legsürgősebb feladatokat rögzítettük.

Ennek megfelelően a pártbizottság még e félévben felülvizsgálja a KISZ pártirányítására hozott határozatát. A párt-végrehajtóbizottság külön is foglalkozni kíván a hallgatói párttagok nevelésével, azáltal is, hogy részükre speciális tematikájú pártoktatást szervezünk. A párt ifjúságpolitikai határozatainak egységesebb értelmezését és végrehajtását reméljük azoktól a fórumoktól, amelyeket kommunista aktívák, illetve reszortfelelősök részére nevelési kérdésekről tartunk. A kollégiumi nevelőmunkát — fontossága miatt — a pártbizottság is megvizsgálja. A KISZ megváltozott irányítási rendszerben a pártirányításban megnövekszik a szaktanszéki pártcsoportok szerepe. Az értékelő taggyűlések előtt minden KISZ-alapszervezeti titkárral leülnek a pártvezetőségek tagjai annak érdekében, hogy közösen tisztázzák az alapszervezeti munka problémáit. A pártalapszervezetek a következő időszakban minden kommunistának a KISZ-munkát segítő pártmegbizatásokat is adnak.

A feladatterv rögzíti az állami szervek feladatait is. Ezek között a szaktanszékek és a marxizmus tanszékek számára fogalmaztunk meg konkrétabb feladatokat. A szaktanszékek megbízást kapnak a hozzájuk tartozó szemináriumi csoportokban folyó tanári nevelőmunka koordinálására, segítésére. A marxizmus tanszékek feladata lesz, hogy rendszeresen értékeljék a hallgatók vitakészségének, világnézetének fejlődését.

A részértékeléseket a pártbizottság agit. prop. bizottsága összesíti. E félévben az óralátogatások, tanszéki jelentések, hallgatói vélemények alapján az állami vezetés értékeli az I. évfolyamon folyó oktató-nevelő munka eredményességét. A szakszervezet a korszerű oktatási-nevelési módszerek szélesebb körű propagálását, a KISZ-bizottság pedig a KISZ-en belüli szervezeti fegyelem megszilárdítását, a testületi irányító munka javítását kapta feladatul. Az oktatói KISZ tagjait a kollégiumi nevelő munka és a közművelődési feladatok hatékonyabb segítésére kérte fel a párt-végrehajtóbizotság.

Jóváhagyták a klub féléves tervét

Az előző félév munkájának értékelésére és az idei első félév programjának, adminisztratív teendőinek elfogadására került sor a Közművelődési Bizottság február 22-i ülésén.

A bizottság első napirendi pontként elfogadta a 79/80-as tanév első félévéről szóló beszámolót. Eredményesnek ítélte meg az előző félévet és külön kiemelte a fesztiválok sikerességét.

A továbbiakban áttekintették az októberi ülés határozatainak megvalósítását (az egyik legfontosabb eredmény, hogy sikerült beszerezni 35 milliméteres filmvetítőt — ezzel technikailag is önállóvá válhatott a filmklub), valamint megvitatta és elfogadta az 1980-as költségvetést és a klub első féléves programtervezetét. Mivel a tervezetet előző számunkban már közöltük (ld. „klubelőzetes", Közgazdász 1980. február 21.), így most csak a költségvetés néhány jellemző adatát ragadjuk ki. E szerint a tervezett évi kiadás összege 2,1 millió forint, ebből több mint 70 ezer jut a filmklubnak; 135 ezer a jazzklubnak; csaknem 40 ezer a Polvaxnak; 45 ezer az irodalmi pódiumnak; 5 ezer a vállalatvezetők klubjának és 1 millió a szombati klubnak. Érdemes megjegyezni, hogy a rendezvények közül, csak a filmklubnak, jazz-klubnak és a szombati klubnak van bevétele (igaz, ez utóbbi tervezett bevétele önmagában több mint 1,3 millió forint).

A művészeti csoportok idén összesen 316 ezer forinttal gazdálkodhatnak, a kollégiumok kulturális kiadásaira 70 ezer forintot szánnak.

Még ebben a félévben sor kerül a klub bútorainak felújítására is.

A Közművelődési Bizottság befejezésül megvitatta és elfogadta az éves működésre vonatkozó határozati javaslatot.

Első éven eddig 25 évismétlő

Néhány napja végérvényesen lezárult az első félév, s a legeslegutolsó vizsgákon felborzolódott kedélyek is elcsitultak már. A dékáni hivatalban pedig készül a félév eredményét híven tükröző összesítés, amelyhez hasonlót most mi is próbálunk, a teljesség igénye nélkül, a „nagyérdemű"-nek bemutatni.

Az alábbiak az elsőévesek eredményeire vonatkoznak.

Erre a félévre 494 hallgató iratkozott be. Ebből még október folyamán egy diák eltávozott közülünk (ő ugyanis a továbbiakban nem közgazdászként képzelte el az életét), hat pedig egészségügyi okokra való tekintettel kért évhalasztást.

A január 25-ével lezárult vizsgaidőszak alatt két hallgatót töröltek, ők már egyszer voltak évismétlők. Tizenhatan pedig újra kezdik az első évet, mivel ezen időben négy tárgyból lett utóvizsgájuk.

Negyvenhat hallgató kért és kapott engedélyt halasztott vizsgára, illetve utóvizsgára. Ezekből öt betegség vagy bizonyos családi körülmények miatt kényszerült erre a lépésre. A halasztást kértek közül *negyven egy tárgyból, hat pedig két tárgyból tett rektori időszakban vizsgát.*

Az előbbi *negyven közül hárman halasztók voltak, 19-en dékáni, 18-an pedig rektori engedéllyel rendelkeztek.* A „két tárgyasok" közül egy volt halasztó, két dékáni és három rektori vizsgázó.

A negyvenhat „kérelmezőnek" a tantárgyak szerinti megoszlása a következő:

Politikai gazdaságtanból 2, gazdaságtörténetből 3, gazd. földrajzból 3, analízisből 35 — itt 18 rektori és 17 dékáni —, termeléstechnológiából 1 és számítástechnikából 8 — ez esetben 3 rektori és 5 dékáni volt.

Számítástechnikából mind a nyolcan átmentek az utolsó vizsgán, analízisből már nem ilyen jó a helyzet. A rektori vizsgázók közül 9-nek, a dékánival 2-nek nem sikerült. (Ezek különben még most folyamodnak rektori engedélyért.)

Ez utóbbival kapcsolatban Halmai tanárnő megemlítette, hogy „régen" a vizsgaidőszakban nem volt utóvizsga, és az uv. vizsgák idején is csak maximum két újabb lehetőség állt a hallgatók rendelkezésére. Úgyhogy néhányan örülhetnek, hogy nem akkor jártak egyetemre.

Végül: a beadott kérelmek szerint *25 eddig az évismétlők száma.* Azért csak eddig, mert nem minden „számításba jöhető" illető jelezte ilyen irányú igényét.

Tavaly: *vizsgaidőszak végén elégtelen átlag 58, ebből 26 rektori, illetve uv. késedelem. Végül 26 évismétlő, 5 törlés és 8 évhalasztó.*

Két évvel ezelőtt: 29 elégtelen átlag, 21 évismétlés, 8 törlés és 2 évhalasztó.

Szomorú, nem?

Madarász

Elveszett illúziók, avagy exkluzív riport a Kinizsiből

Lift: — gyalogolni jó!
Televízió: — csak vízió...
Stúdió: — a la Petőfi Rádió?

A Kinizsi kollégium mostohán kezelt árva harmadikosai, mivel köztük mindmáig nincs vállalkozó szellemű zsurnalisztánk, megbíztak, hogy írjak már szállásuk keserű gondjairól. „Jól van" — válaszoltam. Bár amit tudunk a kérdésekről, azt az illetékesek is tudják, de megpróbáljuk, hátha megkeményedett a tavalyi borsó és ledönti a falakat.

A rossz nyelvek (a legjobb informátorok) szerint a 6. és 7. emeleteken olyan diákok is vannak, akik ebben a szorgalmi időszakban még nem látogatták meg egyetemünk oktatási létesítményeit, mi több, a Kinizsi épületét sem hagyták el. Három hónapja nem működik a lift. Mivel a postás nem viszi fel az újságokat és Televíziót még nem fedezték fel a Kinizsiben — vagy ha igen, akkor kilopták belőle a képcsövet!? — bajtársaink csak azoktól kaphatnak sejtelmes információkat a világról, akik mé bírják a lépcsőmászást. A hírhozók egyike hegymászó ambíciókkal rendelkezik, rá még sokáig számíthatnak. A többi lépcsőmászónál azonban aggasztó elkedvetlenedés tapasztalható. Elképzelhető, hogy a probléma idültté válása során a helyzet tovább súlyosbodik. Nagy valószínűséggel a következő konstrukció fog kialakulni (realizálódni).

Az I. emeleten lakók járnak majd bevásárolni a közértbe és a Pipába, ők látogatják az egyetemi programokat és az újságosstandokat. Az emeletek között konstruktív vertikális váltó fog kialakulni. A II. emelet lakói lemennek az I. emeletre a szállítmányokért. A III. emelet lakói a II.-ra, és így tovább. A VII. emelet gazdáinak csak a VI.-ra kell képcsőzniük a nagyvilág híreiért.

Csoportom kollégista tagjaiból rögtönzött sajtókonferenciát hívtam össze.

Hadd idézzem fel a sajtótájékoztató érdemi részét.

— Kedves Barátaim! Mondok három szót, kérek tőletek 1—1 mondatos hozzáfűznivalót. Tehát: televízió, lift, stúdió. — A reagálások e[illegible]síkúsága megdobogtatta szívemet. Egységben a siker záloga. Nincs, nincs, nincs! Csak egy kislány, Ügyet Lenke örvendezett a lift állóeszközzé válásának. Most legalább nem mérgelődöm, nem hívják el mindig előlem a liftet — büszkélkedett bájos mosollyal.

Komolyra fordítva a szót, teljes mértékben egyetértek azzal a közlekedésszakos hallgatóval, aki szerint a televízió léte vagy nemléte — politikai kérdés! Főleg az egy politikai-gazdasági jellegű egyetemen. Nem szabad elfelejteni, hogy a televízióban nemcsak bűnügyi filmeket vetítenek, hanem gazdasági műsorokat és aktuális híradókat is. Úgy vélem, ehhez nincs több hozzátennivaló.

A Stúdióval már árnyaltabban kell foglalkozni. Sokan amikor kifogásolják az önálló, diákéletről szóló műsorokat, vagyis igényüket fejezik ki iránta, azt is beismerik, hogy azok elkészítésére nincs jelentkező. Így, a hallottak alapján a gazdag felszerelés kihasználatlan a kollégiumi közösség számára. A kollégiumi Stúdió a vélemények szerint jelenleg nem önálló koleszrádió, hanem átjátszóadó. A három közül ez az egy probléma az, amelyen csak a diákok segíthetnek.

Balázs

Külpolitikai pártaktíva

Külpolitikai témában tartottak pártaktívát egyetemünkön február 27-én. A meghívott előadó Horn Gyula, az MSZMP KB külügyi osztályának helyettes vezetője volt. Beszámolójában elsősorban napjaink legkényesebb kérdésével,

az enyhülés látszólagos megtorpanásával

foglalkozott. Mint mondotta, az alapvető probléma a nemzetközi életben uralkodó bizonytalanság, sőt, *bizalmatlanság* (pedig különösen ez utóbbi nélkül elképzelhetetlen hosszú távú stabil külpolitikai együttműködés). A folyamat tulajdonképpen a Carter-administráció hivatalba lépése óta tart: 1977-től vált jellemzővé a kiszámíthatatlan, gyakran egymásnak is ellentmondó döntések váltakozása az emerikai külpolitikában. Közismert a SALT II körüli huzavona, melyet Vance 1977-es moszkvai útja először csaknem felborított, majd ezt követően kétéves tárgyalássorozat, és közel 350 kompromisszumos megállapodás vezetett el a tavalyi Brezsnyev—Carter találkozóig, s az egyezmény aláírásáig. Mégis, rá néhány héttel a washingtoni kormány kirobbantotta a „kubai válságot", a tiltakozókampányt a szovjet katonai szakértők kubai jelenléte ellen, s ezzel a SALT ratifikálását már ekkor kérdésessé tették. Ugyancsak 1979-ben Gromikó és Vance között látszólag rendkívül pozitív párbeszéd folyt Közel-Keletről, egyebek között kölcsönösen elismerték a palesztin kérdés rendezésének szükségességét —, néhány héttel ezután az amerikai védnökséggel született Szadat—Begin békemegállapodás már jóformán teljesen figyelmen kívül hagyta ezt a problémát.

Ezek, és az ehhez hasonló lépések fokozták a bizonytalanságot, rendítették meg az amerikai fél iránti bizalmat, és váltak mindinkább tehertételévé az addigi enyhülési folyamatnak. („Még a másik fél esetleges »keményebb« külpolitikai magatartását is könnyebb elviselni — mondotta Horn elvtárs — mint a bizonytalanságot, az adott politika kiszámíthatatlan váltakozását.")

Egyébként a „kemény vonal" jeleiben sincs hiány. A NATO tavaly decemberi döntése az eurorakéták felállításáról kifejezetten a feszültség fokozását jelenti, annál is inkább, mert hosszú idő után először sikerült megvalósítani a teljes nyugati (nyugat-európai és amerikai) egységet, s ráadásul egy ilyen fontos kérdésben. A szocialista diplomácia, mindenekelőtt a Szovjetunió pillanatnyi törekvése, hogy tárgyalásos úton elérje azt: ne kerüljön sor a határozat *végrehajtására.*

Az afganisztáni eseményeket kommentálva

az előadó emlékeztetett arra, hogy a segélynyújtási szerződés megkötésére az afgán kormány kifejezett kérése nyomán került sor, amit számukra részben a belső polarizáltság, részben a 78-as forradalmat követő külső veszélyeztetettség indokolt. A megállapodás óta 14 alkalommal kérték a szovjet kormány segítségét, míg végül tavaly decemberben, elsősorban a nyilvánvaló pakisztáni nyomás ellensúlyozására a szovjet fél eleget tett szerződésben vállalt kötelezettségének.

Figyelemre méltó, hogy az ezt elítélő nyugati reagáláshoz az el nem kötelezett országok jelentős része is csatlakozott — ez többek közt arra utal, hogy az amerikai kormány korántsem veszítette el minden pozícióját e területen. Viszont nyilvánvaló, hogy a kérdés megítélésében nincs egység, még a nyugat-európai szövetségesek között sem. Az első amerikai lépések egy szélesebb körű bojkottot, valamennyi együttműködés-tárgyalás felfüggesztését célozták, azonban a mérsékeltebb nyugati partnerek részéről hamar érezhetővé vált egy igen erős, fékező hatás. Jellemző például, hogy bár a szovjet lépés politikai *megítélésében* valamennyi nyugati állam egységes, azonban a *gazdasági* szankciókhoz, már csak Kanada, Új-Zéland és Anglia csatlakozott. Viszont az NSZK kifejezetten kiállt az enyhülés folytatása mellett és nemcsak nyilatkozatokban, deklarációkban: mind a nyugatnémet kormány, mind az SPD részéről rendszeres intenzív konzultáció folyik az amerikai kormánnyal. Az ok nyilván egyrészt az NSZK keleti gazdasági érdekeltségeiben rejlik, másrészt „európai" mivoltában, politikai, földrajzi „testközelségében" és érzékenységében. „Persze nem szabad megfeledkezni arról sem — jegyezte meg Horn Gyula —, hogy a nyugati szövetségi rendszer is bizonyos fokig kötelezi a tagokat egyfajta közös álláspont képviseletében."

A szovjet—amerikai párbeszéd

a januári holtpont után — gyakorlatilag teljesen megszakadt akkor a politikai kontaktus — ismét feléledt, még pedig igen intenzíven. Ami a SALT II. sorsát illeti, Carter úgy nyilatkozott, hogy a kérdésről való végleges döntésig szigorúan tartani fogják magukat az abban leírtakhoz. Nagyobb probléma viszont, hogy amíg a SALT II. elfogadása nyitott kérdés, addig a SALT III. ügye is teljesen bizonytalan.

Komoly erőpróbának ígérkezik az idén esedékes madridi konferencia, ami ráadásul egybeesik az NSZK-beli és az amerikai választásokkal. Vannak vélemények, melyek ennek megtartását is feleslegesnek tartják, szerencsére a többség kiáll mellette, egyebek közt a szocialista diplomácia is a konferencia feltétlen megtartását szorgalmazza. Végül is a mai bonyolult helyzet mellett nem hogy a konfrontációt, de már a politikai párbeszédek *hiányát* sem engedhetjük meg magunknak.

—s.

A Vörös Hadsereg napjára

Amikor egy kormánybizottság Moszkvában megtervezte az Orosz Szocialista Szövetséges Szovjet Köztársaság állami címerét, a tervező a sarlón és a kalapácson kívül még egy jelképet kívánt a címerre rajzolni: egy kivont kard pengéjét. Ezzel akarta kifejezni, hogy Szovjet-Oroszország katonai hatalom. Bár a kard Lenin indítványára lekerült a címerről, a szovjet hatalom fennállása óta többször is fegyverrel védte meg a szocializmust, nemcsak orosz földön, hanem más szocialista országban is. Maga a Vörös Hadsereg is háborúban alakult meg. Első nagy győzelmét 1918 február 23-án aratta. A Pétervár felé törő német csapatokra ekkor sikerült először vereséget mérni. A Vörös Hadsereg születésnapját azóta minden évben ezen a napon ünneplik. A polgárháborús helyzetben a szovjet köztársaság fegyveres erőinek szervezése határozott osztályelv alapján történt. Az 1918 júliusában elfogadott első szovjet alkotmány kimondta; a forradalom fegyveres védelmének megtisztelő joga csak a dolgozókat illeti meg. Így kerültek munkás és paraszt származásúak a Vörös Hadsereg élére. Az ő kiképzésük céljából fejlesztették ki a közép- és felsőfokú katonai tanintézetek hálózatát. Már 1918. februárjában megnyílt tíz vörös parancsnoki tanfolyam. Fokozatosan nőtt a Vörös Hadsereg katonáinak száma is. A polgárháború vége felé több mint 300 ezer kommunista — a párt összlétszámának csaknem a fele — a Vörös Hadsereg soraiban szolgált. Köztük volt körülbelül százezer magyar hadifogoly. 1919 elején a Vörös Hadsereg létszáma már meghaladta az 1,5 milliót, 1920 elejére pedig az 5,5 milliót. A Vörös Hadsereg technikai hátrányát a forradalmi lendülettel sikerült ellensúlyozni. Ennek eredményeképp 1920-ra az összes intervenciós haderőt kiűzték szovjet földről. A két világháború közti időszak a Vörös Hadsereg korszerűsítésének jegyében telt el. A második világháborúban ez a hadsereg döntő szerepet vállalt Németország szétzúzásában. A haza védelméért harcoló vörös katona ekkor lett az irodalom jellegzetes témája. A szovjet hadsereg ma a világ egyik legerősebb hadseregének számít. Technikai felszereléseivel biztosítja az erőegyensúlyt, és a békés egymás mellett élést.

Március 8: nemzetközi nőnap

Szakszervezeti ünnepség

A hagyományoknak megfelelően az egyetemi szakszervezet idén is megemlékezik a hölgyekről. Március 7-én, pénteken 1 órakor a klubban Csáki Csaba, az ipar kar dékánja köszönti a nőket, majd kulturális műsorral igyekeznek felejthetetlenné tenni e nevezetes napot a szebbik nem számára.

Felhívás!

Kedves Egyetemi Ifjúság és mindenki, aki itt él és dolgozik az öreg falak között.

Mi a házi műhely dolgozói kéréssel fordulunk Önökhöz, és bízunk abban, hogy megértéssel támogatják munkánkat, ami végső soron a nyugodt tanulásuk alapfeltétele. Kérjük segítségüket, hogy az egyetem berendezési tárgyait rendeltetésüknek megfelelően használják. Gondolunk itt a mellékhelyiségekre, sok, ok nélkül összetört vécécsészére, mosdóra, leszakított vécétartályra, égve hagyott lámpákra, nyitva hagyott ablakra, melyet a szél csap be úgy, hogy ki is törik.

Gondolunk a kollégiumi és egyetemi bútorokra, szekrény- és ajtózárakra, vízcsapokra, melyeket igyekszünk a kollégium lakói számára állandóan rendben tartani, hogy tanulázuk zavartalan legyen!

Talán érdekli Önöket, hogy az egyetem és a négy kollégium, a fentiekben felsorolt meghibásodásait, ezen túlmenően a menza és az egész fűtési-világítási-víz-csatornahálózat javítását, karbantartását 12 szakmunkás látja el, soksok fáradsággal, igyekezettel.

Munkánk megbecsülésének és értékelésének legszebb honoráriuma lenne, ha felhívásunk meghallgatásra találna mind a magyar, mind a külföldi fiatalok előtt. Annál is inkább, mert milyen közgazdász, milyen vezető lesz abból, aki maga sem képes a társadalom értékeire vigyázni, azokat megbecsülni, úgy hogy az épületek és berendezések még sok generációt szolgáljanak ki.

Nem is kell külön mondanunk — hiszen bizonyára tudják —, hogy az egész országban, minden gyárban, üzemben, megfontolt, komoly takarékosság folyik, energiával, anyaggal egyaránt.

Természetes, hogy egy iskolában nem lehet 12—16 °C, mint a műhelyekben, természetes, hogy írni, olvasni, számolni több fényre van szükség, mint a gyárakban a munkavégzéshez. De ha itt az egyetemen és a kollégiumokban — ahol tudjuk, nemcsak a légkondícionálás hiányzik — egy kicsivel több odafigyeléssel, jóindulattal milliós értékeket lehetne megtakarítani, akkor nagyon sokat segítenének.

Bízunk az egyetemi ifjúságban, a párt-, a KISZ- és egyéb szervezetek támogatásában, amely elsősorban saját maguknak, az országnak és nem utolsósorban nekünk a műhely dolgozóinak jelentene nagy-nagy segítséget.

Megértésüket, támogatásukat előre is köszönik:

a házi műhely dolgozói

Magyarázkodás helyett

A Népszava február 22-i számában „Az egyetem felelőssége" c. cikk keretében velem készített interjú félreértésekre alkalmat adó pontatlansággal jelent meg.

Az Oktatási Minisztérium szervezésében széles körű, elmélyült elemzések készültek felsőoktatásunk helyzetéről. A személyi és anyagi feltételekkel foglalkozó munkabizottság vezetőjeként részt vettem e vizsgálódásban, mely során több kedvezőtlen jelenség, negatív tendencia is megfogalmozódott. Így pl. egyértelműen megállapítható a felvételi rendszer hiányossága, az oktatási folyamatba épülő szelekciós mechanizmus elégtelensége. A nevelési munka eredményessége éppen úgy kívánnivalót hagy maga után, mint a gyakorlat-orientált képzés. Gyakori az elméleti oktatás elméletieskedéssel való helyettesítése. Az intézményi és tanszéki hálózat szétaprózódott. Sok a szubjektív okokra visszavezethető párhuzamos és árnyék-tanszék. A háróméves vezetői periódusok nem segítik a koncepcionális vezetői munkát. A kutatóintézetek (egyes szakmákban a gyakorlati munkahelyek) kedvezőbb anyagi feltételei, külföldi kapcsolatai elvonzzák a kiemelkedő egyetemi oktatókat és ezzel nemkívánatos kontraszelekció jön létre.

Az említett negatív jelenségektől nem mentes a gazdasági felsőoktatás sem, többé-kevésbé érvényesülnek ezek egyetemünkön is. Megítélésem szerint nem tekinthető megoldottnak pl. a gazdasági felsőoktatás szervezetileg szétvált kétfokozatú képzési rendje sem. E területen olyan — nemzetközi gyakorlatban már megvalósult — rendszer látszik megoldásnak, ahol a jelenleginél lényegesen kisebb létszámra méretezett egyetemi szintű képzés szervesen ráépül a gyakorlatias főiskolai képzési szintre. Ez esetben természetesen a jelenlegihez képest éppen fordított struktúrában kellene oktatni. Vagyis az általánosító elméleti szintézisnek a képzési idő utolsó szakaszára kellene kerülni. A tantárgystruktúra ilyen jellegű megfordítása — véleményem szerint — mai oktatási szisztémánkban is hasznos lenne. Elsősorban didaktikai megfontolásból, de akár azért is, mert így a csak néhány szemesztert elvégzők is gyakorlatban hasznosítható ismerettel rendelkeznének. (Persze, az ennél lényegesen kisebb struktúraváltoztatással szemben megnyilvánuló ellenállás tapasztalatai nem teszik valószínűvé gyakorlati megvalósítását.)

Eddig az interjú — tartalmilag helyesen. S most hadd fűzzem hozzá azt a meggyőződésemet, hogy az elmúlt évek során a tanári és docensi létszámarány emelkedésének bűvületében nem fordítottunk kellő figyelmet az egyetemünkre is jellemző kontraszelekciós jelenségre. Az utóbbi 6—8 évben csak az Általános Közgazdasági Kar vezető oktatói közül olyan felkészültségűek mentek más munkahelyre, mint Andics Jenő, Bertóti László, Erdős Tibor, Hágelmayer István, Kahulits László, Kemenes Ernő, Nemes Ferenc, Simai Mihály és ezzel a névsornak még nincs vége. Igaz, hogy a kilépés indítéka különböző volt, igaz hogy többük egyetemi oktatói kapcsolata megmaradt, de az is igaz, hogy távozásuk tovább erősítette azt a tendenciát, mely szerint az egyetemen oktatott gazdasági ismeretek egyre nagyobb hányadára jellemző, hogy kiemelkedő szaktekintélyeinek nem egyetemünk a munkahelye.

Dr. Stark Antal

Érdekviszonyok és politikai rendszer Magyarországon

Ez a címe a március 6-án, csütörtökön este 7-kor sorra kerülő POLVAX főműsorának, amelynek vendégei Schmidt Péter és Bihari Mihály, az MSZMP Társadalomtudományi Intézet munkatársai. A vitavezető Sándor Péter lesz, a tud. szoc. tanszékről. Előműsorként (fél 7 órai kezdettel) Galkó Bence összeállítását hallhatjuk, amerikai költők verseiből.

Előzetesként közöljük továbbá, hogy március 20-án a Polvax témája a magyar gazdaság pénzügyi és gazdasági külkapcsolata, meghívott vendég Bácskai Tamás, az MNB ügyvezető igazgatója, az előműsor pedig a Kaláka együttes lesz.

Jánusz-arccal

Érdekes cikket olvastam a minap a magyar ember sokarcúságáról; van egy arca, amelyet családi vagy baráti körben ismernek, van egy másik, ezt a munkahelyén mutatja, egy harmadikat a gyűléseken, egy negyediket a szónoki emelvényen. Röviden, a magyar embernek mostanában amolyan térbeli Jánusz-arca van; minden oldalról, minden társadalmi viszonylatban más és más. Van-e egyáltalán igazi arca, igazi énje? Mi okozta a kívánalmaknak megfelelően variálható keverék emberek kialakulását, akiknek emberi-társadalmi kapcsolatait nem egyéni meggyőződésük és belső értékrendjük szabályozza, hanem valami más, ami ennél sokkal erősebbnek bizonyul. Helyes-e ez így, jó-e az a társadalomnak, ha a jellemek eltűnnek, az egyéniség helyett pedig kialakul a „sokéniség".

Az okok keresésénél gyorsan eljutunk a lét és tudat alaptételéhez. Az életbenmaradáshoz szükséges az alkalmazkodó mellék-ének kialakítása, s ez a folyamat a mi népünknél, sanyarú történelmünk miatt, már elég régen elkezdődött. Így történt aztán, hogy bár igazi énje elvetette a háborút, irtózott a vérontástól, mégis ment, hogy vérét áldozza egy hamis haza-tudat zászlaja alatt, a valóságban csak azért, mert élni akart. A folyamat folytatódott; éljenzett, amikor háborognia kellett volna, maltert hord és lángost süt, holott tanulnia kellene. Elégedettséget mutat, jóllehet türelme már fogytán, fennhangon elítél másokat olyasmiért, amit maga is csinál. Mindezt azért, mert élni akar, mert céljai vannak, s azokat meg akarja valósítani oly módon és azokkal az eszközökkel, amelyek a legcélravezetőbbek és amelyeket a társadalom elfogadhatónak tart. A sokarcúság tehát társadalmi szükségszerűség. Betegségnek kellene neveznünk, hiszen egyes tünetei, mint pl. a korrupció, csúszópénz munka nélküli jövedelmek stb. a társadalom egészére roppant károsak. Az elégedettek azonban csak múló egyensúlyzavarnak tekintik, ami gyógykezelés nélkül is elmúlik. Csak egy gyógymód lehet eredményes; ha mindenki, minden körülmények között a valódi énjének engedelmeskedve szól és cselekszik.

Valódi én... dehát ez sem olyan egyszerű, ez is kettős, és ezt a kettőződést nem a társadalom, nem a lét és tudat kényszerkapcsolata idézi elő. Ez a belénk zárt eredendő kettősség a legváratlanabb dolgokat produkálja. Ez a második én hivatlanul felbukkanva gondolataink őszinteségében kételkedik és megkérdőjelezi készülő cselekedeteink értelmét. Az egyik énünkkel már megállapodunk valamiben, ami érdekel bennünket, logikusnak látszik, tehát végre kell hajtani, de akkor jön a második én, hogy mindent romba döntsön. Vajon tényleg érdekel-e amit végezni készülök, van-e értelme, mi lesz az egész tevékenység eredménye és így tovább. Ez a megkettőződés a természetes fejlődés eredményeként nyilván az ember fennmaradásához szükséges legfontosabb fegyver, az a természetes dialektika, amely nélkül sem a természettel vívott küzdelemben, sem a társadalmi kapcsolatainkban nem számíthatnánk sikerre. Úgy látszik kételkedés nélkül nincs ember.

Énünk dialektikus kettőződése tehát szükségszerű. Lehetséges, hogy a társadalmi sokarcúság egy magasabb fejlettségi fok szükségességének előszele. Lehet, az ezredfordulón már mindenkinek külön lesz egy kötelezően előírt családi énje, egy szerelmi énje, egy társadalmi énje? Marad-e egyáltalán valamilyen saját énje, ami a többiektől valamilyen módon mégis megkülönbözteti? A jobbik énem abban bízik, hogy talán marad. Hogy mi lesz a korrupcióval, „igazi" hazafisággal, „igazi" demokráciával? Sajnos nem tudhatom.

Kósa Somogyi György

A cikk sajátos közelítésmódja, a benne felvetett egyéni gondolatok, a váratlan következtetés szerkesztőségünkben vitát váltott ki. Az írás közlésétől válaszcikkeket remélünk a társadalom változásáról, az egyéniség fejlődési esélyeiről, a jövő emberéről. Várjuk írásaitokat!

Dolgozatírás

Fotó: Radványi Zs.

Miért beteg a magyar AIESEC?

Hangzatos cím ugye? Végh Antaltól loptuk, de házunk tájáról vettük a példát. Az utóbbi időben *nagy divat lett az AIESEC-ről cikkezni*, támadni vagy védeni különböző érvekkel.

Éppen ideje, hogy a beérkező véleményeket, illetve javaslatokat rendszerezzük és a *jövőbeni változásokhoz az értelmes, józan ötleteket felhasználjuk.* Azt, hogy erre szükség volt és van, mutatja az egyetem *hallgatóinak meglehetősen elítélő véleménye az AIESEC-ről.* Ezek szerint a szervezet, *hasznos tevékenysége mellett módot adott volna az egyetem demokratikus szellemével összeegyeztethetetlen ügyletek elburjánzására. Nem megengedhető, hogy a szervezet lehetőségeket adjon tagjai egyéni karrierjének megalapozására,* hogy az egyetemisták egy ideálisnak hitt lehetőség alapján idejekorán megtalálják a kiskapukat, „baráti kapcsolatokat", és így *meg nem érdemelt előnyökhöz jussanak.*

Mennyire megalapozottak, reálisak ezek az érvek, vádak? *Nem zörög a haraszt, ha nem fújja a szél* — mondogatták. Nyilvánvaló, hogy a tényeket más nézőpontból, másként lehet vizsgálni! Az objektivitást nagyon nehéz megtalálni.

Múlt félév novemberében decemberében néhány AIESEC-es kezleményezésére újjászervezés indult meg — több-kevesebb sikerrel.

Közismert, hogy milyen kicsi az AIESEC-ben dolgozók száma, kb. 20 ember. Ezekből kellett volna szervezetet kialakítani, egyenlőre nem sikerült. Mi kell egy jó szervezethez?

Jó vezetőség, kialakult célok, és biztosítékok a demokratikus működéshez, megfogalmazott tervek, a munka megfelelő szervezettsége, tájékoztatás, világos működési mechanizmus, a tagok motiváltsága. Ezek közül az utóbbi megvolt, hiszen a jelenlegi törzsgárda nagy része kezdettől kitart (bár a motiváltság a közvélemény szerint a nyugati utazásokhoz kapcsolódik, nem beszélve az AIESEC-munkáért kapható pontokról. Az első időben ettől eltekintve jó társaság kezdett kialakulni).

Sok ember nem kell, *nem az a probléma, hogy kevesen vannak, hanem ezt a kevés embert kell jól felhasználni.* Az eddig nagyjából kialakult *feladatköröket* nem mindenhol megfelelő, és *senki által meg nem választott emberek töltötték be. Ez a káosz hovatovább ahhoz vezetett (vezet?), hogy az aktivisták közömbössé válva sorban otthagyták volna az AIESEC-et, a szervezet lényegi munkáját veszélyeztetve.*

Az AIESEC-nek nem szabad a veszélyhelyzetet súlyosbítania, hanem meg kell előznie azt.

Régóta halmozódó problémák jutottak kifejezésre mostanában. Ezek részben személyi (ezt értelmes tagok ki tudják küszöbölni) részben az előbb említett problémákból eredtek.

Amíg meg nem oldódnak, nem tisztázódnak a funkciók, nem alakul ki munkaképes, demokratikus vezetés, tisztázott működési mechanizmus, addig csak egyre rosszabb lesz a helyzet. Ez nem jó az AIESEC-nek, hiszen a híre még a mostaninál is rosszabb lesz, az általa nyújtott pozitív lehetőségeket egyre kevesebben tudják kihasználni, holott a problémák megoldhatók lennének.

Nyilvánvaló tehát, hogy *változásokra van szükség (külsőkre és a belsőkre), amiket az AIESEC magában képtelen megoldani. A belterjes AIESEC-et fel kell számolni, kibővíteni és nagyobb nyilvánosságot adni neki,* a szubjektív véleményeken kívül a kívülállók reális ötleteit is megvalósítani, amihez természetesen *új emberek kellenek* — az egész AIESEC-ben.

Javaslatunk, hogy a felügyeleti szerv, a KISZ-bizottság alaposabban vizsgálja meg a szervezetet, hiszen az AIESEC meglehetősen heterogén, már ami a tagok hozzáállását illeti — különböző kérdésekben.

Az önállóság megtartása mellett, az AIESEC a *döntések előtt alaposabban tájékozódjon,* több vélemény meghallgatásával jobban megalapozva azokat. *Alaposabb ellenőrzés segítene felszámolni a hiányosságokat, a kiskapukat, amelyek miatt a közvélemény felháborodott.*

A húsz ember egymás közti vitájának nem sok eredménye volt eddig, ezért *kellene egy kívülálló testület beavatkozása.*

Így gondoljuk mi, akik régóta dolgozunk az AIESEC-ben és úgy érezzük véleményünk megalapozott, hiszen *nemcsak két ember véleménye, hanem előzetes beszélgetések során az AIESEC-esek és az AIESEC-en kívülállók véleményén alapszik.*

Bernát Borbála
Szabó Éva

Kutatás közben, munka közben

Bemutatom Zalai Ernőt, a Népgazdasági Tervezési Intézet tervezésmódszertani osztályának vezetőjét. 1966-ban végzett tervmatematika szakon. Azóta az egyetemen oktat. Konkrét kutatási területe a matematikai közgazdaságtan és a tervezési modellek. A közgazdaságtanban előforduló jelenségeket a matematika eszköztárát felhasználva vizsgálja.

— A közgazdaságtan miért pont eme kiforratlan részét kutatja?

— Mint a bemutatásból kiderült, tervmatematika szakon végeztem. Itt a matematikára nagy hangsúlyt fektettek, sőt a számítástechnikán kívül mi még elektrofizikát is tanultunk. Az egyetemen elsősorban a matematikai tárgyak kötötték le érdeklődésemet, talán innen is magyarázható jelenlegi érdeklődésem. Persze a szak célja nem matematikus, hanem közgazdász képzése volt, jóllehet, ezt a célt nem (még ma sem) sikerült elég harmónikusan megvalósítani. Mindenesetre számomra az akkori népgazdasági tervezése tanszéken kapott szép lehetőség, egy terv-modellekkel foglalkozó tárgy kialakítása adta a végső indítékot a matematikai közgazdaságtanbeli elmélyülésre.

— Kevesen foglalkoznak e perifférikusnak mondott területtel?

A periférikusság itt egyben azt is jelenti, hogy számos tudományággal határos (például: különböző gazdaságtanokkal, ökonometriával, döntéselmélettel, operációkutatással, természetszerűleg a matematika különböző területeivel), így sokszor nehéz pontosan elhatárolni, ki foglalkozik kifejezetten matematikai közgazdaságtannal. Én ezek számát az országban tíznél kevesebbnek tartom, azok közül is kevésnél kap kellő hangsúlyt a közgazdaságtani oldal. Így eléggé egyedül érzem magam. Leginkább néhány volt kiváló hallgatómmal tudok „kommunikálni", akik a kívánatos elismerés és támogatás híján jószerint hobbiként foglalkoznak matematikai közgazdaságtannal.

— A matematika közgazdasági alkalmazását sokáig csak a polgári közgazdaságtan eszközének tekintették. Hogy honosodott meg mégis eme reakciósnak kikiáltott irányzat?

— Előljáróban le kell szögezni, hogy a matematika közgazdasági alkalmazása jóval szélesebb kört ölel fel, mint a matematikai közgazdaságtan. Mármost történetileg nézve a kérdést megállapítható, hogy századunk huszas éveinek közepéig a matematika közgazdasági alkalmazását alapjában véve a tudomány fejlődésének természetes tartozékának tekintették. A marxista alapokon folyó modellezés kutatása a Szovjetunióban a 20-as években igen lendületesen folytatódott. Csak az említett évtized második felében átkozták ki a matematikát, mint a tervezés és politikai gazdaságtan nem adekvát eszközét. Emiatt a szocialista országokban és nálunk is csak az ötvenes évek második felében kezdődtek el újból a kutatások. Ekkor került napirendre a közgazdasági gyakorlat tudományosabb alapokra helyezésének kérdése, s a fogyatékosságok megkövetelték a matematika felhasználását is. Ennek következtében indult meg az egyetemen a tervmatematikus képzés 1960-ban. A matematikai képzés súlya ezzel párhuzamosan minden szakon erőteljesen megnőtt, ám hatékonysága, főként a szakterületek elzárkózása és nem kielégítő fejlődése miatt ma sem kielégítő.

— Lehetséges-e polgári és marxista modellezésről beszélni?

— Kétségtelen, a matematikai modellezést, mint módszert, fel lehet használni és fel is használják polgári marxista elmélet kifejtésére is. Ilyen értelemben a válaszom: igen.

— Ebben az esetben át lehet-e venni egy az egyben a polgári kutatók modelljeit, vagy kritikai adaptációról van szó?

— A modell sohasem tisztán jelenik meg, hanem valamilyen elméletbe ágyazva. Sokszor nehéz megtisztítani egy modellt a rárakódott elméleti interpretációktól. Az elemzési technikát át lehet venni, de azt a mi közgazdaságtanunk fogalomrendszerébe kell illeszteni, körültekintően, meghatározva érvényességének korlátait.

— Nehéz gazdasági helyzetünkben mennyiben járul hozzá a problémák megoldásához a matematikai közgazdaságtan?

— Ez meglehetősen bonyolult kérdés. Véleményem szerint — sarkosan fogalmazva — sem a verbális, sem a matematikai közgazdaságtan nem képes rövid távon receptet adni jelenlegi, igen összetett gazdasági problémáink megoldására. Bizonyos azonban, hogy számos tervezési-gazdasági kérdés elemzése, különösen a feltételes előrejelzések, gondolatkísérletek, csak modellek révén képzelhetők el, s ezen modellek jelentős mértékben matematikai modellek. Hosszú távon bajaink orvoslásának alapvető feltétele a társadalom-, s ezen belül a közgazdaság-tudományok fejlődése, s ez aligha képzelhető el a formalizált, matematikai területek fejlődése nélkül. Közhely, de hozzáteszem, a matematikai módszerek önmagukban nem oldják meg sem a gazdaság, sem a gazdaságtanok problémáit.

— Most néhány szót arról, hogy értékelik a tervgazdasági szakosok a közgazdaságtudomány eme új, de az átlagosnál elvontabb, elméletibb ágát?

— Kezdetben a hallgatókkal együtt tanultam, csak néhány órával jártam előttük. Azóta is állandóan változtatom a tananyag struktúráját. Az első időkhöz képest megváltozott a tárgy funkciója is. Korábban csak negyedévben tanítottuk az előzőleg megszerzett tudás kiegészítéseként. Most már másodévtől, tehát idejekorán meg akarjuk a hallgatóknak mutatni, hogyan lehet a verbális közgazdasági gondolkodást a matematika eszköztárával összekapcsolni. A tárgy sajátos szemléletmódot igényel, és ezért nehéz. A hallgatóknak meg kell szokni, hogy a korábban használt pg-s fogalmakat a lehető legprecízebben kell definiálni és elhatárolni egymástól. Nem elég csak egyes fogalmak definicióját megtanulni, hanem alaposan meg is kell érteni őket. Különben nem tudnának bánni velük. Elvárom a hallgatóktól, hogy egy adott idő múlva ők maguk tudjanak alkotó módon problémákat megoldani a tanult módszerekkel. Kezdetben a hallgatóknak csak mintegy harmadrésze értékeli igazán a tárgyat. A félév végére azonban nagyobb az érdeklődés. Ekkor látják igazán az összefüggéseket a dolgok lényegét. Ezt elősegíti az is, hogy féltudásra nem tudok jegyet adni. Az egyetemi átlagnál magasabb a követelményem.

— Milyen a matematikai közgazdaságtudomány mai hazai állapota?

— Általánosabban szeretnék válaszolni a kérdésre. Szerencsésen hallgatunk róla, de köztudott, hogy a közgazdaságtan nálunk is sokáig elsősorban és rossz értelemben ideológiai és politikai célokat szolgált, s ennek nyomai még ma is fellelhetők. Többek között ezzel magyarázható, hogy kutatásban és oktatásban fellazultak a tudományos követelmények. Közgazdászaink több generációja vált érzéktelenné a tudományos fogalomalkotás, -használat, érvelési és értekezési mód alapvető formai követelményeivel szemben. Ez sajnálatos módon még a matematikai közgazdaságtani munkákon is meglátszik. Különböző okok folytán nincs egy egészséges és igényes tudományos közvélemény, amely megkövetelné és vigyázna a tudományos színvonalra. Emiatt a publikációk tudományos színvonala, bár itt jelentős eltérések vannak, megítélésem szerint igen alacsony. Ez természetesen nincs jó hatással a fiatalabbakra, nemegyszer elriasztja őket a közgazdaságtantól és a publikálástól, vagy az adott követelményekhez idomulnak.

— Mi az oka a hazai tudós közgazdászok alacsony számának?

— Egyetértek, hogy kevés, főleg a szó hagyományos értelmében kevés a tudósok száma. Sajnos az előbb elmondottak miatt sok tudós alkat nem lesz igazán tudós, mert nincs kellő követelményeknek kitéve. Így egyesek elsekélyesednek, mert látják, hogy keveesebb is elég. Mások konkrét gyakorlati munkát végeznek, s hátat fordítanak az elméletnek. Egyetemünkről is számos fiatalabb oktató ment el ilyen és részben anyagi okokból a gyakorlatba. Aki az egyetemen marad, az különböző kedvezőtlen feltételek miatt őrlődik az oktatásban, ami elég nehéz manapság. Külön probléma, hogy a leendő tudós legproduktívabb éveit kell hogy felhasználja alapvető egzisztenciális problémáinak megoldására. Nincsenek meg a feltételek és követelmények, amelyek kihoznák azt a teljesítményt a tudós alkatokból, amelyekkel potenciálisan rendelkeznek.

Stark Tamás

Szemináriumon

Fotó: Radványi Zs.

„Ebből ciki lesz!"

Óralátogatáson a rektor és a dékán

A szokásos módon gyülekeznek külker. technika szemináriumra a II/1. külgazdos csoport tagjai. Kérdem néhányuktól, tudják-e, hogy *Csizmadia Ernő* rektor és *Forgács Tibor* dékán is részt vesz az órán. A hír hamar szárnyra kap, egy-két másodpercen belül már mindenki tudja. Egycsapásra megváltozik a hangulat. „Ebből ciki lesz!" — állapítják meg páran, s azonmód belebújnak előadásjegyzetükbe. „Nem lehet ugyanis tankönyvet kapni, a könyvtár pedig zárva volt a múlt héten; szóval nem nagyon tudtunk készülni" — rakják össze számomra a mozaikokat. Egy lány beavat a titkába: nem ért egy összefüggést, s bízik bennem. Még nem késő. S különben is igaza van: minden lehetőséget meg kell ragadni az ismeretszerzésre. Mindenesetre ebben a pillanatban valahogy egyáltalán nem irigylem a tanárnőt, aki még azt sem tudja, hogy vendégei lesznek.

Szívet melengető meglepetés az óra nyitányán: a tanárnő és a látogatók tiszteletére a csoport szinte vezényszóra feláll. (Mintha iskolában lennénk.) *Somogyiné Hegyi Anna* először a múlt órán írt dolgozatot értékeli röviden, majd az előadáson elhangzottak felől érdeklődhetnek a hallgatók. Valaki tíz perces késéssel állít be, s a vendégek láttán hirtelen támadt zavarában rögtön az első sorba huppan le. Ezen a többiek is megdöbbennek.

Élnek a kérdezés lehetőségével a lányok és a fiúk. Egymásután lendültek magasba a karok, buzog a tudásvágy. Vagy csak a dolgozatot akarják megúszni? „Ügyesek a srácok, nem hagyják, hogy Somogyiné kérdezzen!" — súgja a fülembe a dékán. Sokan és sokat kérdeznek, jobbára azonban fogalmakat akarnak tisztázni. Azért nem maradnak el a viszontkérdések sem, amelyek egy-egy, már ismert definícióval kapcsolatban serkentenek logikus gondolkodásra. A külkereskedelem állami szabályozása körül folyik a szó; többek között a vámok, az ázsió, diszázsió, s a — társaság számára most még inkább irodalmi élményű — váltó fogalma is szakszerű magyarázatra szorul. Ezt követően a hátralevő időben — vámtechnikai kérdésekről beszél a tanárnő, lévén a hétközi előadáson már nem jutott rá idő, s hát, ugye, jegyzetet sem lehet kapni. Mindenki figyel, s szorgalmasan ír, bár a másfél óra végefelé már lankadni látszik a figyelem.

Forgács Tibor, a kereskedelmi kar dékánja így értékeli a látottakat: „Nem szerencsés a tárgyak egymásra épülése. Még alapfogalmakat is kellett magyarázni ezen az órán, s a tanárnő sok esetben kénytelen volt hivatkozni arra, hogy ezt majd később jobban, külker. gazdaságtanban, itt-ott-amott részletesen fogják ranulni. Így nem lehet igazán hatékonyan tanítani. Ez nem a tanár hibája, hanem a tárgyak felépítéséé. (Somogyiné mindent megtett; türelmesen, érthetően, jól magyarázott.) S ebből fakad a diákoknak az az érzése, hogy sok az átfedés a tárgyak között. Amikor másodszor hallják ugyanazt a fogalmat egy másik órán majd később, azt fogják mondani, hogy ezt már tanulták, s azt hiszik, hogy tudják is. Pedig csak hallottak róla valamit, épp hogy csak érintették. Először a külkereskedelem elméletét kellene megtanítani, a fő összefüggéseket, s csak utána a technikát, a gyakorlati dolgokat. Jelenlegi formájában megkérdőjelezhető a tárgy helye, s egyáltalán, jelenléte az egyetemi oktatásban. A külker technikának a — meglehetősen fontos — külkereskedelmi üzletkötésre kellene felkészítenie a hallgatókat, ha már megvan a megfelelő általános és szakágazati elméleti alap".

Tóth Tamás, a külkereskedelmi tanszék vezetője így vélekedik: „Egy friss felmérés szerint a gyakorlatban leghasznosíthatóbb tárgynak a külker. technikát minősítették a hallgatók. Ami a tárgyak egymásra épülését illeti, elmondhatom, hogy a külker. technikát a legkönnyebb előre vinni, mert megállja a helyét önállóan is. Azon viszont érdemes lenne gondolkodni, hogy a külker. jogot a technika elé helyezzük, de ehhez, a többi jogi tárgy helyét is módosítani kellene. Az elméletet és a gyakorlatot egymás mellett lenne szükséges tanítani."

B. L.

A nőbizottság munkájáról

Egyetemünkön jelentős javulás történt női oktatóink, dolgozóink helyzetében. Talán olyan rossz körülmények között voltak, hogy erre szükség volt? Nem, erről szó sincs, csupán az állandóan hangsúlyozott, s komoly vitát jelentő lemaradást a férfiak mögött sikerült behozni.

1976-ban Falusné Szikra Katalin vezetésével egy bizottság alakult, hogy megvizsgálják az egyetemünkön dolgozó nők helyzetét. A felmérés központi problémákat firtatott. Ilyen volt többek között a fizetés, jutalmazás, kitüntetések és a tudományos előrehaladás. Az eredményeket összehasonlították az azonos feltételekkel (életkor, iskolai végzettség), rendelkező férfiakéval és sajnos azt a konklúziót vonták le, hogy a nők lemaradása elég nagy. Ma már elmondhatjuk, hogy ez a differencia teljesen megszűnt. Hogy ez így alakulhatott, ebben feltétlen nagy szerepe van a szakszervezet nőbizottságának. Erről a munkáról beszélgettünk Deák Károlynéval, a nőbizottság elnökével, az általános közgazdasági kar hivatalvezetőjével.

— Tudomásom szerint ön is részt vett ebben a felmérésben, mint a bizottság egyik tagja. Azóta milyen változások történtek, s mit tett a nők érdekében a szakszervezet?

— Ez a felmérés állami feladat volt, sok tényezőt figyelmen kívül kellett hagyni. Ilyen volt a családon belüli munkamegosztás jelentősége, s a gyerekek száma a családban. A szakszervezet saját elhatározásából két éve egy újabb, konkrétabb problémát érintő feladatot vállalt magára. A gyes-en levő kismamák problémájával foglalkoztunk. Ez nagyon érdekes eredményt mutatott. Az oktatók, kutatók nem mennek gyes-re, hanem a szülési szabadság lejárta után, rögtön visszajönnek dolgozni. Csupán ketten voltak, akik éltek a lehetőséggel és otthon maradtak, viszont ez idő alatt elkészítették doktori disszertációjukat. A könyvtári dolgozók, adminisztrátorok, inkább kihasználják a három évet, s valóban kihasználják, mert a nagytöbbség tovább képezi magát, gyors- és gépírást, nyelvet tanul.

A Pedagógus Szakszervezet Országos Központjának megbízásából vizsgáltuk a nők vezető funkcióba állásának körülményeit, lehetőségeit. Itt kétoldalú problémával találtuk magunkat szemben. Az egyik, hogy nem akarják egyesek vállalni a vezető beosztást. a másik az általánosabb, hogy nem kapnak megbízást a vezető szerep betöltésére. Az általános közgazdasági karon igen kedvező helyzet uralkodik. Először az országban nő a dékán, Páli Lászlóné, dékánhelyettesük szintén nő, Halmai Erzsébet. Sorolhatnám tovább a példákat a különböző tanszékekről: a Matematikai és Számítástudományi Intézet igazgatóhelyettese Bikics Istvánné, éveken keresztül dr. Szabados Anna, az ipargazdasági tanszék docense volt a dékánhelyettes az ipar karon. A könyvtárban, a gazdasági irányításban a középszintű vezetői funkciót mind-mind nők töltik be.

— Hogyan állnak helyt a nők, mint vezetők?

— Én úgy gondolom, hogy pontosan úgy, mint a férfiak. Van aki remekül, van aki kevésbé jól.

— Ebben a felmérésben kik vettek részt?

— A nőbizottság tagjai, de rengeteg segítséget kaptunk dr. Hrubos Ildikótól, a szociológiai tanszék adjunktusától.

— Felkeresik-e nődolgozóink és oktatóink a nőbizottságot gondjaikkal?

— Igen, és ennek örülünk is. Annak viszont már kevésbé tudunk örülni, hogy egyik legfontosabb problémájukon a mai napig nem tudtunk segíteni. Ez pedig a gyermekek bölcsődei, óvodai elhelyezése. Saját bölcsődénk, óvodánk anyagi nehézségeink miatt nincsen, s ugyanez a probléma az óvodai férőhelyek vásárlásával is. E miatt előfordult, hogy néhányan elbúcsúztak egyetemünktől, olyan munkahelyet kerestek, ahol ez a gondjuk is megoldódik.

— Kik vesznek részt a bizottság munkájában?

— Oktatók, kutatók, adminisztratív dolgozók, s a dolgozók KISZ-szervezetének képviselője. Az ő munkájukat dicséri a Télapó, névadó ünnepségek megszervezése, megrendezése is.

— Végeredményben elmondhatjuk, hogy az 1976-os felmérés a nők helyzetének jelentős változását hozta. További munkájukhoz a nőnap alkalmából, férfi dolgozóink nevében, sok sikert kívánunk!

K. Zs.

Új párttitkárok az alapszervezetek élén

A bizalom ösztönöz

Fiatal párttitkár került az általános kar I. pártalapszervezetének élére is; *Vajda Lajos*, a politikai gazdaságtan tanszék adjunktusa. Fiatalsága azonban nem jelent tapasztalatlanságot, hiszen eddig is több pártmegbízatást teljesített.

Az egyetem elvégzése után gyakornokként került a pg. tanszékre. Ezzel egy időben először a Veres Pálné, később a Makarenkó utcai kollégium igazgatója volt, majd a Kollégiumi Tanács titkáraként tevékenykedett. Rövid ideig az oktatói KISZ-alapszervezet vezetőségében dolgozott. 1971 óta párttag.

Vajda Lajos, a pg. tanszéken működő három kutató kollektívá egyikében, *Falusné Szikra Katalin* csoportjában végzi tudományos és oktató munkáját. A csoport kutatási témája az életszínvonal kérdésköre, az anyagi érdekeltség és az ösztönzés problémái, ő ezen belül a munkaerő foglalkoztatásának elméleti kérdéseit, a makro- és mikroteényezők hatásait vizsgálja. Részt vesz a csoporton belüli egyik közös kutató munkában is, ahol jelenleg a bányászat munkaerő- és bérhelyzetét vizsgálják.

A most megválasztott pártvezetőség többnyire fiatalokból áll. Terveik között legfontosabbként a munka folyamatosságának biztosítása áll, az, hogy gyorsan átvegyék a feladatokat, megismerjék az érvényben levő párthatározatokat. Nagy figyelemmel kísérik majd a párt XII. kongresszusát és feladataik lesznek határozatainak egyetemi alkalmazásában és végrehajtásában.

Komolyan kívánnak előrelépni néhány, az egyetemi pártértekezleten is kiemelt fontos területen: az oktatás hatékonyságának javításában, a nevelés eredményességének fokozásában, a tananyag-korszerűsítés munkálataiban. Az alapszervezet új vezetősége segíteni fogja a hozzá tartozó tanszékeket ezen feladatok sikeres végrehajtásában. A nevelési területen belül nagy jelentőséget tulajdonítanak a KISZ-munka segítésének, ebben is szeretnének előrelépni. Fontos feladatnak tekintik az egyetemi jó alkotó légkör fejlesztését, és ezzel összhangban a tanszékeken belüli tudományos csoportok közötti és a tanszékek együttműködésén alapuló kutatómunka szorgalmazását.

Ehhez az alapszervezethez tartozik az elsőéves hallgatók pártcsoportja. Szervezeti hovatartozásuk egyelőre nem kellően megoldott, hiszen egy évet töltenek csak el ebben a pártalapszervezetben, így a munkába való bekapcsolásuk nem könnyű. Az alapszervezet azonban a jövőben is mindent megtesz beilleszkedésük segítéséért.

Terveikről szólva *Vajda Lajos* kiemelte, hogy az alapszervezet tevékenysége akkor lesz eredményes, ha a tagok együttesen vesznek részt a feladatok végrehajtásában, ha továbbra is megtartják aktív, vitatkozó, de ezzel a megoldást kereső magatartásukat, s ha a vezetőséget cselekvően segítik munkájában.

Húsz éve az egyetemen

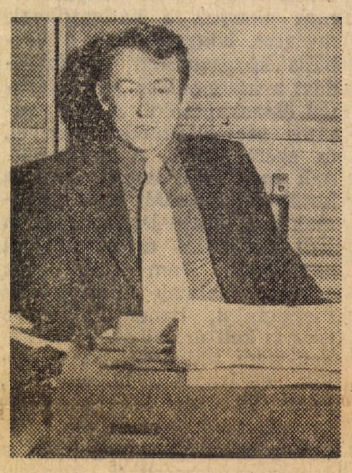

Az idén lesz huszadik éve, hogy dr. Kollár Zoltán megkezdte tanulmányait egyetemünkön. Az egykori külker. szakos hallgató (1964-ben végzett) már az államvizsgát követő második nap a világgazdaságtan tanszék gyakornoka lett —, ma ugyanott docens és kandidátus, és a január 9-i választások óta az Általános kari II-es pártalapszervezet titkára.

— Milyen témákkal foglalkozott az elmúlt másfél évtized során?

— Kezdettől fogva érdekelt Latin-Amerika gazdasági-társadalmi fejlődése, ezen belül is elsősorban Kubával kapcsolatban folytattam kutatásokat. Nagyon izgat, hogy egy korábban elmaradott ország a szocialista átalakulást követően milyen eredményeket ér el, hogy hogyan lehet kilépni az elmaradottságból a szocialista forradalom útján? Mindez, és oktatási kötelezettségeim persze megkövetelik, hogy a fejlődő országok problémáival nagyobb összefüggésekben, elméleti vonatkozásban is foglalkozzam — ezért természetesen figyelemmel követem a fejlődő országokról szóló szakirodalmat.

— Eddig milyen pártmegbízatásai voltak?

— 1964 óta vagyok tagja a pártnak — még a ker. kari alapszervezetbe vettek fel, onnan kerültem át az ált. karhoz. Első megbízatásként az ált. kari vezetőség ifjúsági felelőse voltam, emellett még sokáig (1970-ig) számtalan KISZ-funkciót láttam el (egyetemi KISZ revíziós bizottság elnöke; az egyetemi nemzetközi csoport vezetője; a KISZ budapesti bizottságán az Egyetemi és főiskolai tanács tagja és egyben elnökségi tagja voltam — itt is elsősorban nemzetközi kérdésekkel foglalkoztam). 1976-79 között egy nagyon jelentős külső megbíztatást kaptam: az MSZMP KB tudományos-kulturális és a külügyi osztálya bizottságot hozott létre a fejlődő országokról szóló magyarországi kutatás és oktatás felmérésére, e bizottságnak voltam a titkára.

Az elmúlt két választási időszakban a tanszék bizalmihelyettese voltam.

— Milyen egyéb területeken dolgozik még?

— 1976 óta a Hazafias Népfront Országos elnöksége mellett működő Gazdaságpolitikai bizottságnak vagyok tagja, emellett két év óta részt veszek az Országos Béketanács fejlődési munkabizottságában. És még egy fontos terület: mióta a tanszékre bekerültem, mindig van külföldi hallgatók oktatásával kapcsolatos feladatom (egyebek között 1973-ig a külföldi hallgatók egyetemi felelőse voltam, 1973—75 között pedig az Oktatási Minisztériumban, másodállásban, a Magyarországon tanuló külföldi ösztöndíjasok ügyeivel foglalkoztam).

— Pillanatnyilag milyen munkákon dolgozik?

— Nyárra szeretnék végre egy jegyzetet készíteni Kuba gazdaságáról, emellett tanulmányt írok az eredeti tőkefelhalmozás latin-amerikai sajátosságairól, egy júniusban sorra kerülő lipcsei konferenciára. Most zárul a „Korunk világgazdasága" III. kötetének átdolgozása — ennek Latin-Amerikával foglalkozó részét én írtam. És a legközelebbi: két hét múlva Kubába utazom, ahol a havannai egyetemen 15 előadásból álló kurzust tartok a fejlődő országok gazdaságáról.

f. gy.

Élni a lehetőséggel

A kereskelelmi kar pártalapszervezete *Mádi Csabát*, a külkereskedelmi tanszék adjunktusát választotta titkárnak; Kolacsek Andrástól vette át a stafétabotot.

Mádi Csaba, 1966-ban végzett a közgáz külkereskedelmi szakán. Ezt követően az Elektroimpexnél dolgozott egy évet, majd bekerült a külker. tanszékre, ahol piacpolitikával foglalkozik.

Párttagnak 1972-ben jelentkezett, elsősorban a tanszéki kollégák hatására. 1972 és 1977 között munkásőrként is tevékenykedett. 1976-ban pártcsoport bizalminak választották. Izgalmas és felelősségteljes évet élt át Vietnamban 1973—74-ben, a Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság egyik magyar tagjaként.

Elkészült kandidátusi disszertációja is. A szellemi termékek nemzetközi forgalmának sajátosságai, különös tekintettel Magyarország helyzetére címmel, amelynek március elején lesz a tanszéki vitája, s valószínűleg ősszel kerül sor majd a védésre.

Érzi, s maga mögött tudja a tagság s a korábbi titkár támogatását. A kollektív vezetés híve, s — ahogy fogalmazta — nem akart soha reflektorfénybe kerülni.

Az előtte álló, megvalósítandó feladatokról ezt mondja:

— A következő napokban, hetekben adottak a konkrét tennivalók; közeledik a XII. kongresszus, majd jönnek a KISZ-választások. Akadnak azonban egyéb, kevésbé operatív jellegű feladatok is. Ezek sorában említem a „hagyományos" problémák (tanár-diák viszony, a demokrácia) mellett például azt, hogy szeretnénk növelni a kari pártcsoportok kisugárzását, kibővített pártcsoportrendezvényekkel annak érdekében, hogy minél több pártonkívülit bevonjunk a munkánkba. Feladatunknak tekintjük az oktatók körében is a párttagok számának gyarapítását; ezen a téren az elmúlt időszakban elmaradtunk. Szeretnénk jobban élni az egyéni pártmegbízatások lehetőségével is, valamint törekszünk a taggyűlések élénkítésére, aktivitásának fokozására. Szükségesnek tartjuk a tanszékek közötti rendszeres tájékoztatókat külpolitikai, bel- és külkereskedelmi kérdésekről. Ezek a területek foglalkoztatják manapság leginkább az embereket, s nálunk a karon igazán jó szakemberek állnak a rendelkezésre, úgyhogy csak élni kell a lehetőséggel.

Megfelelni a kihívásnak

Az ipar kari pártalapszervezet új titkára *dr. Kovács Sándor* lett az ipari üzemszervezési tanszék docense. Személye nem volt ismeretlen korábban sem a karon és a párttagság előtt, hiszen jelentős részt vállalt a tanszékfejlesztő munkából, amely a széles nyilvánosság előtt folyt.

„Muszájherkulesként működtünk az egyetemen — fogalmazott beszélgetésünk során Kovács elvtárs — ezért kénytelenek voltunk a megszokottnál határozottabban fogalmazni a felvetődő kérdésekben. Ezzel a magatartással volt aki szimpatizált, volt aki nem." A párttagság többsége választásával *Kovács Sándort* bizalmába fogadta.

Az ipari kar új párttitkára bátaszéki születésű, 48 éves. Mint népi kollégista a középiskola DISZ-titkára volt. 1951—55 között végezte el a közgazdaságtudományi egyetem tanár „A" szakát. Egyetemistaként lett párttag, alapszervezeti DISZ-titkár, a pártbizottság és a DISZ-bizottság tagja. Az egyetem elvégzése után dolgozott a Külügyminisztériumban, majd egy ideig Csepelen tanított. 1962-től 66-ig a Kertészeti Egyetem marxizmus—leninizmus tanszékének oktatója volt. A közgazdasági egyetemen 1960-tól lett külső óraadó a pg. tanszéken. 1966-ban került az üzemszervezési tanszékre először KGM-státuszban, majd 1968-tól egyetemi státuszban. Eközben sikeresen doktorált. Volt szakszervezeti bizalmi, pártbizalmi és jelenleg is, mint az egyetemi tanács tagja, aktívan kiveszi részét közösségünk társadalmi tevékenységéből.

„Változik a kar, sok a fiatal, változik a szemlélet, az értékrendszer — mondotta *Kovács Sándor* beszélgetésünk alkalmából. — Ennek a folyamatban levő mozgásnak a kifejeződését látom az én megválasztásomban is. Az ipari kar közel van a valósághoz és ennek nyomása erősen érződik a tanszék többségének munkáján. Arra kell törekednünk, hogy meg is tudjunk felelni ennek a kihívásnak. Az életben olyan változások vannak, amelyeknek feltétlenül meg kell jelenni a kutató munkában és a tanári magatartásban."

Eddig is mint oktató és kutató ezen fáradozott, most mint kari párttitkár kettőzött felelősséggel folytatja munkáját, melyhez sok sikert kívánunk.

— It

Tanárvetélkedő is lesz

KEN-helyzetkép és előzetes feladatok

A legújabb fejlemények alapján úgy látszik, hogy a KEN anyagi gondjai megoldódnak. Következésképpen a március 8-ra, szombatra, meghirdetett társadalmi munka szükségtelenné vált.

Néhány programot már véglegesen rögzítettünk. A Polvax a Kalaka együttes előműsorával, és Bácskai Tamás (MNB Közgazd. Főoszt. vez.) előadásával március 20-án, csütörtökön a szokásos időben kezdődik. Többé-kevésbé biztosnak látszik, hogy ugyanaznap délután sor kerül a KEN-mozira: 3 vetítés fut majd egymás mellett. A technikai problémák megoldása mellett a KEN-mozi másik feltétele, hogy az egyetem vezetése engedélyezze a csütörtök délután tanítási szünetté nyilvánítását.

A rongyosbál 21-én pénteken este 8-kor kezdődik a Kinizsi utcában. A KEN-bizottság már találkozott a karok által megnevezett csapatkapitányokkal (kivéve az ált. kart, mely eddig még nem jelölt kapitányt,) és meghirdette az előzetes feladatokat:

— a kar jelenjen meg és szerezzen minél több győzelmet a 21-i, péntek délelőtti sportnapon. A kar létszáma pontot ér.

— a kar reklámozza önmagát és az egyik KEN-programot, melyet rövid időn belül közlünk a csapatkapitányokkal. A belső kampány mellett különös súllyal esik latba az egyetemen kívüli propaganda. Kérjük a karok..., hogy külső akcióikat előzetesen jelentsék be a KEN-bizottságnak, hogy az figyelemmel kísérhesse és értékelhesse a teljes kampányt.

— „Cirkuszi díszelőadás az 1980. évi, nyári moszkvai olimpia tiszteletére" címmel mutassa be max. 5 perces produkcióját a vetélkedő folyamán.

— 21-én délután 3-ra szervezzen tanárcsapatot, mely egy 2 órás verseny keretében méri össze erejét a többi kar csapatával. Csapatként a karhoz tartozó tanszékek oktatói jöhetnek számításba. Az első évfolyam az őket tanító tanárokkal, a proszem. vezetőkkel és a patronáló tanárokkal indulhat. (Az utóbb felsoroltak kizárólag az elsős csapat részét képezhetik.) A résztvevő tanárok száma és tudományos fokozatok szerinti megoszlása már része a versenynek. A tanárverseny végeredménye komoly mértékben beleszámít a szombati nagyvetélkedő pontozásába.

— a kar a szombati vetélkedőre egy golfütőt és egy golflabdát hozzon magával.

— előzetes feladat még a szombat 2 órai bevonulás. Sorrendjét a csapatkapitányok jelenlétében sorsolni fogjuk.

A diákrektorválasztás 21-én délután hatkor kezdődik az aulában. Előzetes feladatok:

— Propagandakampány

— Bevonulás

— Választási beszéd.

— A jelölt max. 5 percben bizonyítsa be sokoldalúságát!

— Max. 3 percben agitáljon egy tetszőlegesen választott másik jelölt mellett!

— Márc. 13-ig adja le a KEN-bizottságnak azt a 10 feladatot (lehetőleg vegyes fajsúlyúakat), amelyeket a másik 3 jelöltnek kell majd megoldani. A KEN-bizottság arányosan válogat majd a beérkezett feladatok közül.

A már meglévő és a bizonytalanság miatt nem említett programok teljes listáját, a keretjáték szabályait (melyeket a csap. kap.-ok már ismernek) és a pontozás mikéntjét a hamarosan megjelenő KEN-műsorfüzet fogja tartalmazni.

KEN-bizottság

Március 15-ére emlékezünk

Az ész uralma felé

Mennyire ismerjük a márciusi ifjak tevékenységét, eszméit? Hallottunk-e pesti, erdélyi, győri és más vezetőikről, hallottunk-e szocialisztikus, sőt kommunisztikus elképzeléseikről? Érdemes fölleleveníteni néhány mozzanatot életükből.

A *„márciusi ifjak”* megnevezés alatt *Petőfit* és körét, a vidék rokon meggyőződésű irodalmárait, a forradalom ifjú, radikális szónokait, újságíróit, íróit, politikusait értjük. Többségük huszonéves „értelmiségi munkanélküli”: tengődő ügyvéd, a cenzúrával viaskodó újságíró, szabadon gondolkodó egyetemista. Sokuk polgári származék, de megtalálható köztük *báró Nyári Albert* éppúgy, mint a paraszti családból jött *Arany és Tompa*. Zömük az önképzőkörök neveltje, *Vörösmartyn, Kölcseyn*, a haladó francia történetírókon, szocialistákon nevelkedett, de később *Hegel, Feuerbach, Heine* eszméi is utolérték némelyüket A pápai önképzőkör *(Petőfi, Jókai)*, Eperjes *(Irányi Dániel, Kerényi Frigyes, Greguss Ágost, Lisznyai Kálmán)* és a többi kapcsolatban állt egymással, s irodalmi, közéleti szereplésre készítette föl tagjait.

1846-ban *Petőfi* alapította meg a *Tízek Társaságát*, mely politikus-irodalmi kört *Bérczy Károly, Degré Alajos, Jókai, Kerényi, Lisznyai, Pákh Albert, Pálffy Albert, Obernyik Károly, Tompa* és *Petőfi* neve fémjelzett. Hozzájuk tartozott *Arany* és több más barát is. Leginkább a *Pesti Hírlap* körül gyűltek össze, melynek *Pákh, Pálffy, Irinyi József, Emődy Dániel* munkatársa volt. Ugyanakkor Erdélyben *Szentiványi Mihály* és a népdalgyűjtőként híressé lett *Kriza János* mellett alakult ki a márciusi ifjúság egyik góca, a másik erdélyi góc *Gyulai Pál, Szász Károly, Sükei Károly* és mások tömörítője. Győrben *Lukács Sándor*, a későbbi képviselő és kormánybiztos vezetésével szerveződnek össze a radikális fiatalok, míg a pesti egyetemistákat *Vasvári Pál* gyűjti „politikai tanulókörbe”. Közéjük tartozik a majdani orvosprofesszor, *Korányi Frigyes* és az *ifjak* egyik fő ideológusa, az Erdélyből frissen érkezett *Sükei Károly*. Debrecen, Kassa, Eger értelmiségi ifjúsága szintúgy forrong.

1847-től *Jókai* lapja, az *Életképek* a fő bázisuk, itt *Sükei* a vezető kritikus. Irodalmi irányzatuk az „iránköltészet”, a költészetnek a politika, a „korszellem parancsa” szolgálatába állítása. *„Irodalom önmagáért?”* Nem! *„Az irodalom az élet vezérfáklyája”* — fogalmazták meg. *„Szólani és tenni!”* — hirdetik.

Nézeteiket, filozófiai útkeresésüket a kor határozta meg. Történelemfölfogásuk egyoldalúságait, idealisztikus voltát nem egyszerűen a proletariátus hiánya, az ország elmaradottsága és elszigeteltsége határozta meg. Az osztályerők kusza eloszlása, a súlyos ellentmondások: a függetlenség és a forradalom; a nemesi vezetéssel való egység és ellentét; forradalmi vezetésük, majd a vezetésből való teljes kiszorítottságuk; a kiélezett helyzet, s az időhiány ellentmondásai voltak a fő okok. Filozófiájuk viszonylagos fejletlensége sem kifejezetten a termelőerők, a természettudományok fejletlenségéből fakadt, hiszen e korban még létezhetett a költészeten és esztétikán alapuló ideológia. Egyszerűen az ellentmondásos viszonyok következtében volt. pl. *Petőfi* költői tudatą pontosabb, mint történelmi tudata.

A fölvázolt okok késztetik az ifjak ideológusait arra, hogy a *„német elmélet”* és a *„francia gyakorlat”* közül majdnem egyértelműen az utóbbira adják voksukat. Bár ismerik, összességében nemigen pártolják az elméleti, történeti igényű német filozófiát, hanem a történetietlenebb, de forradalmibb francia példát próbálják viszonyainkra átültetni. *„A magyar nem szemlélődő nemzet”* — írja *Sükei*, felvázolva a *„cselekvő ember”* koncepcióját. *Hegel* kifejezését „megreformálva”, *Sükei* szerint nem a népszellem a világszellem megnyilvánulása, hanem az akarat alakította népszellemekből áll össze a világszellem. A *„közakarat”* jelentőségének felnagyításával szerinte valamiféle *kollektív szubjektivitás* alakítja a történelmet.

Sükei elképzelése a romantikus antikapitalistákéhoz és az utópista szocialistákhoz áll közel, amikor *Voltaire, Rousseau, Saint-Simon* nyomán az „ész arisztokráciájának” eljövendő hatalmára vár. Hasonló Jókai nézete is *Észarisztokrácia* című cikkében (1847): a forradalommal *„ismét paradicsommá válik a föld”*, ahol *„szellemszabadság, észuralkodás”* lesz majd jellemző. Az 1847-ben még centralista *Irinyi József* (a gyufa föltalálójának, Jánosnak öccse) így fogalmaz: *„Akarok tehát felső táblát..., azonban sem születési, sem birtok, sem pénz, hanem ész aristocraticai felső táblát.”*

Valamivel szintetikusabbak *Vasvári* és *Petőfi* nézetei, de egyoldalúan megmaradnak *„a francia gyakorlat”* pártján.

Érdekes *Birányi Ákos „szocializmusa”* is, mely *„oly köztársaság, hol a társadalom nem csak jogot ad, mely szerint minden ember szellemi s anyagi jólétére önerejével felküzdhessen, hanem ő maga is tettleg gondoskodik az illető emberről”*. (Pl. közműhelyek, a vagyonok korlátozása, *„a munkásosztálynak elnyomatását... lehető legszigorúbban tilalmazza”.)* *Birányi* nem tartja kizártnak a majdani *„kommunizmust”* sem, *„hol az ország minden vagyona s javai egy közállományi tőkét képeznek, melynek jövedelmeiből ki-ki tehetsége, szolgálatai s érdemeihez szabott részt húz”*, de a kommunizmus eljövetelét *„az emberi nem legnagyobb műveltsége”* feltételéhez köti.

Az adott körülmények ilyen, forradalmi-idealista nézeteket szültek a *márciusi ifjak* vezetőiben. Ezek a nézetek vezettek el a dicső március 15-i naphoz. Ekkor, s a következő hetekben hőseink kulcsszerepet játszottak a történelem drámájában. Jellemző tetterősségükre, hogy *Pálffy Albert* rekordidő alatt megszervezte és március 19-től rendszeresen megjelentette a *Márczius 15-e* című lapot, melyben *Petőfi* és társai ilyen hangzatos álneveken írtak, mint *Radicalissimus, Első osztályú barricadeur, Sátán körme* stb. Nevükhöz fűződik az *Irinyi* által megfogalmazott *Tizenkét pont* mellett számos kiáltvány, harcra buzdító vers, újságcikk, *Petőfi, Vasvári, Tompa, Vajda János* harctéri híradásai, sőt még *Szendrey Júlia* is írt ösztökélő felhívást.

Bár áprilistól a nemesi vezetés fokozatosan kiszorította a hatalomból a radikálisokat, *Petőfiék* sokáig az egységfront védelmében csak visszafogottan bírálták a nemesi politikát. Választási kudarcaik és a kormány *(Batthyány, Esterházy, Széchenyi...)* vélt vagy valós megalkuvásai hatására augusztustól többségük heves ellenzékbe vonult, mások — így *Jókai, Gyulai* — föladták radikalizmusukat. A radikálisok egyre jobban elszigetelődtek, lapjaikat betiltották, maguk különböző csatatereken szétszórva harcoltak.

Végül *Irinyit* halálra ítélték, de kegyelmet kapott; *Lukács* emigrált; *Irányi* az emigrációt követően a *Függetlenségi Párt* képviselője lett; *Vasvárit* a szabadságharcunk ellen lázadt román csapatok ölték meg; *Oroszhegyi* hosszú raboskodás után török katonai szolgálatba állt... *Gyulai, Jókai, Tompa, Vajda, Arany, Petőfi* sorsát mindenki ismeri.

Petőfiék, bár bázis nélkül a forradalom végigvitelére nem lehettek képesek, főszerepet játszottak történelmünk e felemelő fejezetének megalkotásában. E fiatalok diadalmas föllépése az idő múlásával nem veszthet jelentőségéből.

B. Kiss Tamás

Utóhang

„Világjelenség évtizedünkben a hivatalos események, társadalmi értékek válsága” — állítja cikkének elején TUTÓ LÁSZLÓ a KRITIKA ez évi 1. számában. A nyugati posztindusztriális-fogyasztói társadalmak mellett, mi az oka az értékválságnak a szocialista országokban? Magyarországon „...a dogmatikus korszakot követő optimista lendület a hetvenes évekre alábbhagyott. Az utolérési tervek (amelyek szerint Ausztria gazdasági fejlettségi szintjére kellett volna eljutnunk) nem realizálódtak és a sokak által szorgalmazott, de *csődöt mondott gazdasági növekedés-centrizmus okozta elbizonytalanodást nem ellensúlyozta megfelelően a közgondolkodást átható egyértelműen szocialista értékmodell kidolgozása*, illetve ennek kísérlete. Így a világtörténeti távlatokban való gondolkodás helyett, előtérbe került a közeljövőre és a mindennapokra való koncentrálás noha valójában” — s itt Szabó András Györgyöt idézi a szerző — „csak a kommunizmus perspektívájából ítélhetők meg helyesen mai feladataink”. „A deklarált elvek (közösségiség, internacionalizmus stb.) kevéssé érződnek a mindennapokban — így valamiféle

„kettős igazság”

jött létre *a hivatalos eszmék és a működő gyakorlat között.* Ellentétük békés együttese — a régi értékek válságának... tüneteivel együtt — olyan légkört teremtett, amelyet számottevő rétegek elbizonytalanodása, célhiánya, azonosulási nehézsége, orientációs zavara, perspektívavesztése jellemez... A tudományos bázis megingása, az objektív értékrend beépülése különböző jelenségek, események olyan értelmezési válságával jár együtt, amely irracionális tartalmú válaszokat, magyarázatokat eredményez.”

Az értékmodell, értékhierarchia hiánya az értéknivellálásához vezet. „Az irracionális látásmód... programként vallja a teljes szubjektivizálódást... a hangsúlyt a magánbenyomásokra, személyes értékekre, szubjektív hitelre helyezi át... Önértékké válik az őszinteség,... hasonló tendenciát mutat a hetvenes évek szépirodalmában jelentkező irányváltás.”

A korábbi értékek válságára ettől eltérő típusú választ ad az az irányzat, amely a régi, Tütő által anakronisztikusnak tartott eszményekhez fordul. Így erősödött fel; a vallás, a polgári humanizmus, vagy a paraszti-népi kultúrához való visszanyúlás.

A szubjektivizálódásból és az értéknivellációból adódó szomorú következtetés; a kritikai tevékenység értelmetlensége, a *„minőség elhalása”. De az egységes (és csak eszmei) értékrend felbomlása, illetve háttérbe szorulása miért jelentené a minőség megszűnését (ez éppen a különféle minőségek megjelenése)?*

A RECENTRALIZÁLÁS REJTETT MECHANIZMUSAIról írt a februári VALÓSÁG-ban LAKY TERÉZ. Miért erősödik már évek óta az

újracentralizálódás,

mikor az „illetékes párt- és kormányszervek kifejezett törekvése a megváltozott irányítási rendszer fenntartása és tökéletesítése”? (Ez utóbbi kijelentést — szerintem — nem támasztják alá egyértelműen az MSZMP KB XII. kongresszusi irányelvei, vagy a január 1-i új szabályozók.)

„...ahogy a vállalatoknál beszűkülnek, és a központoknál összpontosulnak a források, s ahogy szaporodnak a „keretek” az előírások, úgy figyelnek a vállalatok egyre inkább az irányító szervekre, s kevésbé a piaci lehetőségekre...” Olyan rejtett mechanizmusok működnek, amelyek a „gazdasági helyzettől, s az irányító szándékaitól függetlenül is, újra meg újra a centralizálás irányába visznek. A rejtett mechanizmuson olyan ideológiai, politikai, gyakorlati, gazdasági szervezeti tényezők egymásrahatását értem, amelynek együttese befolyásolja a választást az irányítás kétféle eszköze; az utasítások és az érdekeltté tétel között.”

A recentralizálódás két tényezőjét vizsgálja: gazdaságunk (tervutasításos irányítási rendszeréből örökölt, s a centralizáció intézményes bázisát adó) szervezetrendszerét, valamint a „gazdasági célok és eszközök tervezhetőségének korlátait”. Ez utóbbi nemcsak a tervezés technikai korlátait, hanem a kialakuló „cél-alcél láncok” által hordozott ellentmondások, vagyis a tervezés folyamata mögötti érdekütközések megoldási lehetőségeit is jelenti. „...a gazdaság harmonikus fejlődése szempontjából az a kívánatos, hogy a célok... minél kevesebb és kevésbé éles ellentmondást hordozzanak... Az egyre nyilvánvalóbbá váló ellentmondások érzékelésekor rendszerint a politikai vezetésre hárul, hogy preferenciákat közöljön... *A beavatkozás általánossá válásának egyik leglényegesebb oka: az érdekorientáció megteremtésének nehézsége...* (az érdekegyezés létrehozásának korlátai)... *jellegzetesen azok a célok nem teljesülnek, amelyekben nincs vagy nem elég intenzív az érdekegyezés, a célkitűzések és az érintettek között.” Ilyenkor pedig következnek az utasítások.*

A paraszti életmód

A KAPITALIZMUS HAJNALÁN, a múlt század második felében nem sokban különbözött a korábbi jobbágyságétól — írja VÖRÖS ANTAL a HISTÓRIA 1979/4. számában. *Nem vált valóra a reformkor liberális nemességének álma, aki „abban az illúzióban élt, hogy a föld és a munkáskezek felszabadítása e téren is gyors változást teremt és a feudalizmus korának nagyrészt kezdetleges gazdálkodást űző jobbágy parasztja pár esztendő leforgása alatt korszerűen gazdálkodó tőkés kisárutermelő parasztbirtokos lesz.* Úgy látták, hogy a paraszti szorgalomnak csak két mozgató rugója van, a szabadság és a tulajdon.” Ez azonban tényleg csak illúziónak bizonyult. Az évszázados életforma és szemlélet továbbélését bizonyítja egy századfordulón gyűjtött dalszöveg is:

„Hála Isten nyughatunk,
többet nem robotolunk,
dézsma, robot elveszett,
mulathatunk eleget.”

(A tradicionális életmód egészen a világháborúig jellemző lehetett — gondoljunk csak Boldog Emberre, Joó Györgyre, vagy a Puszták népe öreg cselédjeire; milyen nosztalgiával gondolnak vissza a régi időkre. A Monarchia felbomlása nyomán kialakuló szűk nemzeti piac nyomán aztán sok mindennek meg kellett változnia.) A „henye” életmód, a kényelmes munkaritmus alapja azonban nem az eredendő lustaság, hanem a még mindig általános háromnyomásos gazdálkodás. Gabonatermelő rendszere a nyomáskényszer mellett nem adott helyet a munkaigényesebb kapások, vagy a takarmányfélék termelésére. Ennek következménye, hogy például a nők idejének nagy részét csak a háztartási munkák és a család ruházkodásával kapcsolatos teendők töltötték ki. (Ez utóbbi „készítési idejük és használatuk szöges ellentétben állt a polgári fejlődés racionális követelményeivel”.)

K. A.

KISZ-Vita

A Közgazdász idén is megkísérli a (már-már úgy tűnik) lehetetlent: vitát, vagy érdemi cikket a KISZ-szervezet problémájáról. Hogy ez mostanában nem sikerült? Ennek szerintem két fő oka van: 1. a KÖZÖNY, 2. a lap korlátai.

Persze a szervezet komoly gondjai igazából csak kis számú, jószándékú, lelkes KISZtagnak, KISZ-vezetőnek jelentenek problémát: A túlnyomó többség problémája inkább csak annyi, hogy: tagja a szervezetnek (különféle okok miatt — erre most nem térek ki) bár csak formálisan, de hébe-hóba mégis zaklatják holmi taggyűlésekkel (évente általában kétszer; az elején vezetőségválasztás, a végén az éves munka és vállalások értékelésekor), tagdíj-fizetéssel, felvonulással, közmunkákkal stb.

Tehát a KÖZÖNY itt is, mint a közélet más területein, valamint a tanulmányi-szakmai tekintetben (lásd B. Kiss Tamás: Szuperközöny és okai — első idei szám), sőt Borsi László szerint (Hogy vagy? — karácsonyi szám) az emberi kapcsolatok, a magánélet területén.

De MIÉRT mindez? Biztos vannak közös okok, de most nézzük meg azt, amit szorosabban a KISZ-re (s persze közvetve egész politikai rendszerünkre) vonatkozik. Tekintsünk vissza egész 1957. február 26-ig, amikor az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága határozatot hozott, amely kimondta, hogy létre kell hozni a párt ifjúsági szervezetét. Ennek nyomán tapasztalt pártmunkásokból létrejött a KISZ Országos Szervező Bizottsága, majd a pártbizottságok és pártszervezetek támogatásával országszerte megalakultak a KISZ-szervezetek. A március 17-i párthatározat a KISZ létrehozását „szükségesnek tartja — a magyar ifjúság szocialista egységének megteremtése a magyar ifjúság kommunista nevelésének elősegítése és a párt utánpótlásának biztosítása érdekében.” Leszögezi, hogy a KISZ az MSZMP ifjúsági szövetsége, s a párt határozatai a KISZ-szervezeteire kötelezőek. A szervezet tehát már létrehozásában is „felülről (-lefelé)” épülő szervezet, s ezt az alapelvet lényegében a működésére nézve is kimondják.

S a gyakolatban (ma)!? Jól ismerjük mindannyian, hogy a szervezetet nem az alapszervezetei, hanem a hierarchikus felépítése tartja fenn (ha nem lenne egyetemünkön KISZbizottság, keveseknek nem jutna eszébe alapszervezeti titkárokat választani, ami az alapszervezet legfontosabb tevékenysége; van titkár — van alapszervezet).

Megvan tehát a forma, most töltsük meg tartalommal?! Ez az persze, ami nem megy. A kitűzött, propagált célokról, azok megvalósíthatatlanságáról Stark Tamás és Türei Sándor már írt (a karácsonyi számban). Az eredmény: a szervezetet tagjainak nagy része — azt hiszem jogosan — nem érzi magáénak.

Maróthy László egyik beszédében (KISZ KB ülés, '78. december 29.) azt hangsúlyozta, hogy ma a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség az egész magyar ifjúság érdekeit képviseli. Ezt a megállapítást az MSZMP KB XII. kongresszusi irányelvei is tartalmazzák. Az igaz, hogy az ifjúság a társadalom egy rétege (hiszen korcsoportok szerint tetszőleges rétegződést felállíthatunk) és a fiatalságnak vannak bizonyos közös, más korosztályoktól eltérő vonásai, de ezek nem elsősorban társadalmi-politikai jellegűek. Más oldalról: a társadalmi-politikai rétegződés nem korosztályok szerint alakul. Mint ahogy az egész társadalom, így az ifjúság sem homogén, így a KISZ mint az ifjúság egyetlen politikai szervezete nem képviselheti (nem képes képviselni) az egész magyar ifjúságot. Ennek igénye a céloknak, feladatoknak csakis frázisszerű általánosságba torkolló és tartalmatlan meghatározását eredményezi — ezek jellemzésével és hatásaival a már említett Türei—Stark cikk foglalkozott.

Ők — a tagságot mégis mozgósítandó — igen eredeti ötlettel állnak elő; „olyan célokat tűznek ki amelyeket mindnyájan szívügyüknek tekintenénk”. (De mik ezek?) Például minden évben lehetséges nyugati utazás, a diákönkormányzat teljes kiépítése!? Ezek tipikusan (társadalmi) rétegérdekek, amelyek érinthetik az egyetemistákat, értelmiségi gyerekeket, képviselheti például a Diákszövetség; de milyen messze van ettől (pl.) a dolgozó parasztfiatalok, vagy ingázó segédmunkások problémája!

Rétegérdekeket egy felülről létrehozott és irányított hierarchikus szervezet képtelen képviselni. Ez egyszer beigazolódott a DISZ esetében. Éppen a KISZ létrehozását elrendelő már említett párthatározat említi meg: „a DISZ nevelő munkája a helyes célkitűzések ellenére azonban nem számolt eléggé az ifjúság életkori sajátosságaival, műveltségi színvonalának különbözőségeivel, az egyes ifjúsági rétegek sajátos igényeivel”. Ha az MDP monopolisztikus egy pártrendszere nem volt képes számolni a társadalom rétegezettségével akkor ez még inkább igaz az Ifjúsági Szövetségre. Ellenforradalomnak kellett kitörni ahhoz, hogy az ifjúsági rétegszervezetek újjá alakuljanak. Éppen a KISZ I. Országos Értekezlete állapítja meg, hogy ezek a rétegszervezetek a (politikai) harcok eredményeképp megtisztultak az ellenforradalmároktól, revizionistáktól — miért kellett hát mégis megszűnniük?

De miért NINCS VISSZACSATOLÁS a szervezetben alulról felfelé? A mozgalmi munkát értékelő beszámolók a szervezet hierarchiájának szintjein feljebb jutva mind rózsaszínűbb lesz. Tavaly áprilisban Simonyi Tamás többszöri felszólalásával hívta fel erre a figyelmet a ker. kari küldöttértekezleten, s javasolta, hogy ne fogadják el a beszámolót — az azonban mégis tovább került. Úgy tűnik, a szervezetben olyan mechanizmus érvényesül, amely szinte hasonlít egy adminisztratív intézményéhez, ahol az (esetenként), alulról jövő, a szervezet tényleges helyzetét feltáró tartalmi kezdeményezések az irreálissá váló elveket és eszméket képviselő falba ütköznek. A szervezet hierarchiája felépítésének is következménye, hogy a szervezetet igazából nem az ifjúság, hanem más erők, érdekek mozgatják (még egyszer hangsúlyoznám, hogy „Az Ifjúság” nem létezik), s — azt hiszem — mindez hozzájárul a szervezettel és az egész társadalmi-politikai életünkkel szembeni KÖZÖNY kialakulásához, illetve újratermelődéséhez.

Körösényi András

Dixieland-találkozó

Utóhang a jazz-szombathoz

„Ezt kár volt megszámozni." „Nagyon jó volt, akár éjfélig is elhallgattam volna!" A két, merőben ellentétes vélemény jól tükrözi azt, hogy mennyire más szemmel látták a résztvevők ezt a rendezvényt. A propaganda hiányosságai következtében sajnos nagyon kevesen vettek részt az estén. Pedig akik ott voltak, jól jártak, mert ilyen kitűnő hangulatú koncertben ritkán van része még annak is, aki rendszeresen jár efféle helyekre.

Miután a meghívott lengyel együttes anyagi okok miatt nem vállalta a fellépést, így az utolsó pillanatban kellett helyettük keríteni valakit. Egybehangzó vélemények szerint ez kitűnően sikerült. A Műszaki Egyetem házi dixielandje, a Blaskó dixieland magára vállalta a kezdő együttes nem éppen hálás szerepét. Annak ellenére, hogy még soha nem játszottak ekkora közönség előtt (nekik ez a létszám hatalmasnak számított), és játékukon érződött egy kis izgalom, görcs, sikerült leküzdeniük megilletődöttségüket. Ehhez a közönség is hozzásegítette őket és jól megoldották a feladatot. A kicsiny, de lelkes közönség tapsa a felnövekvő utánpótlásnak szólt.

Ezután következett a szegedi Molnár dixieland. Fáradtak voltak, ami nem csoda, hiszen az egész napot a rádió stúdiójában töltötték. Azonban Garay Márta ének és zongorajátéka, valamint Molnár Gyula klarinétszólói felidézték az együttes legszebb napjait. Egyébként is ritkán lépnek fel Pesten. Végeredményben ők is hozzájárultak ahhoz, hogy emelkedjék a hangulat. Nem is szabadultak egykönnyen a színpadról, a közönség kevesellte a háromnegyed órát, amit nyújtottak.

Ekkor végtelennek tetsző, majdnem egyórás szünet következett. Kovács Gyula együtteséből hiányzott a bőgős, aki még Benkóékkal volt a KEK-en, és nem ért át idejében hozzánk. A közönség egy kicsit lelombozódott, főleg azért, mert senki nem mondta meg a szünet okát. Aztán Kovács Gyula kért tőlünk elnézést, de addigra már megjött Vajda Sándor is és rövid szerelés után elkezdődött a fergeteges koncert. A sajátos Kovács-hangzás ismét megtette a magáét. A beteg fuvolás helyett ezúttal két szaxofon volt, Dresch Mihályon kívül Horváth Pétert láthattuk és hallhattuk, aki Gonda János szerint az utóbbi évfolyamok egyik legtehetségesebb szaxofonosa volt a jazz tanszakon. Legnagyobb sikerük Sonny Rollins standardja, a St. Thomas volt.

Igencsak benne jártunk már az éjszakában, amikor színpadra lépett az All-Star banda, Benkóék. A maradék közönség teljesen tűzbe jött tőlük. Négyszer kellett visszajönnünk és utoljára már a sorok közül diktálták, hogy mit játsszanak. „A zongorista álmá"-val búcsúztak nem sokkal éjfél előtt, és biztos, hogy nem bánta meg, aki ott maradt.

Ez történt február 23-án. Mindenkit szeretettel várunk, legközelebb április 12-én, és minden szerdán este a klubban.

V. I.

„...hogy megússza és életben maradjon az ember"

Beszélgetés Balázsovits Lajossal

Amikor elhatároztam, hogy interjút készítek Balázsovits Lajossal, lélekben hosszas „telefonpárbajra" készültem fel az időpont-egyeztetést illetően. Kellemes meglepetés volt, hogy első telefonhívásom alkalmával nemcsak hogy otthon találtam, de azonnal meg is állapodtunk a beszélgetés időpontjában.

Ami az interjú első perceiben máris feltűnt, az a színészekre oly kevéssé jellemző nyugalom volt. Nyugalmára vall az is, hogy az egyetemünkön tartott előadóestet megelőző szervezési, technikai nehézségek közepette is csupán az érdekelte, hogy nem türelmetlen-e a közönség.

Minthogy erre az interjúra Almási Évával tartott közös előadóestjük kapcsán került sor, első kérdésem erre az estére vonatkozik:

— Február 16-án egymás után kétszer adták elő műsorukat először egyetemünkön, aztán a Fővárosi Művelődési Házban. Bizonyára figyelték a közönséget. Volt-e különbség a két előadás közönsége között?

— Volt különbség. Az úgynevezett felnőtt hallgatóság diszkrétebben, szolidabban reagált dolgokra. A hangos reakció — például nevetés — kevesebb. Hogy melyik közönség előtt játszunk szívesebben — fiataloknak vagy felnőtteknek — ezt nem tudnám megmondani, mert csak jó és rossz közönség van, és ez kortól független. A közgázosokat ilyen szempontból meglepően jónak találtuk. Sajnos, ezt nem minden egyetemről mondhatjuk el, mert általában az egyetemistákat nagyon nehéz megfogni. Valami avantgard dolgot várnak, vagy — volt már ilyen tapasztalatunk is — egyszerűen tájékozatlanok. Ennek az előadóestnek a műsorában csupa közérthető dolog van. Konvencionális értelemben vett színdarabrészlet, versek, sanzonok, és sok romantika, ami az utóbbi időben újra divattá vált.

— Nehezebb előadóestet tartani, mint színházi produkcióban szerepelni, vagy épp fordítva?

— Sokkal nehezebb dolog egy előadóest, mint az általunk megszokott munkahelyek, a színház, a film vagy a tévé. Attól nehezebb, hogy teljesen ismeretlen körülmények között kell játszanunk. Egy színháznál megszokott utak vannak. Tudom, hány lépés az öltözőtől a színpad, súgó van — nem mintha súgna, de van egy „kiszolgáló személyzet", ami nagyon megkönnyíti az ember munkáját. Tehát bizonyos védelmet jelent színházban fellépni. Egy előadóesten pedig a legváratlanabb helyekre, dobogókra kerül az ember, és sokkal nehezebb megteremteni egyfajta légkört, éppen a körülmények miatt.

— Ön a Filmgyárnál van állásban. Mikor és miért jött el a Vígszínháztól?

— 1979. szeptember óta vagyok a Filmgyárnál. A Vígszínháztól azért jöttem el, mert mikor megkérdeztem, hogy valójában miért is van rám szükség, azt mondták, azért, hogy egy versenyistállóban minél több jó ló legyen. Annak, hogy én a versenyistállóban legyek, semmi értelme.

— Nem kapott megfelelő szerepeket?

— Tulajdonképpen nem, bár nem lehet a problémát leszűkíteni csupán a szerepekre. Engem Várkonyi Zoltán szerződtetett ehhez a színházhoz. Az ő személye volt az, ami a Vígszínházhoz kötött és ő rendkívüli módon meghatározta a színházat. Világos, hogy a jelen színházi konstrukcióban el kellett játszanom úgynevezett szolgálatszerepeket is, ami szintén bele kell, hogy férjen az ember munkájába. Én Horvai Istvánnal is nagyon jóban vagyok, de olyan érzésem volt, hogy nincs rám túl nagy szükség. A filmgyári szerződés semmire nem kötelez. Egy anyagi kötelezettségem van, amit teljesítenem kell, de teljesen mindegy, hogy ezt milyen munkával töltöm ki. Ha nem vállalok el egy szerepet, semmi konzekvenciája nincs.

— Nem hiányzik a színpad?

— Ha hiányozni fog, biztosan el fogok valamit vállalni. Kaptam színházi ajánlatokat, még állandó szerződésre is, de egyik sem volt túlságosan vonzó, hogy ha vállaltam volna, ott sem lett volna a helyzetem jobb, mint a Vígszínházban.

— Majd minden Jancsó-filmben láthatja a közönség Közel érzi-e magához Jancsó művészetét?

— Persze, különben nem játszanék a filmjeiben. Sokan mondják azt, hogy a színésznek nem kielégítő munka Jancsóval dolgozni. Erre azt tudom mondani, hogy másféle munka. Az ember pontosan tudja, hogy mit vállal, mikor Jancsóval dolgozik. Ő teljesen másfajta filmeket készít a színészek szempontjából is, mint a megszokott. Neki egyénységekre, figurákra, meghatározott fiziológiai alkatra van szüksége. Ezt valaki vagy vállalja, vagy nem vállalja. Mindenki tudja, hogy nem a Jancsó- filmekért adják a színészi alakítás nagydíját. Bár készített ő már olyan filmet is, amelyben a színészre mint művészre volt nagyobb szükség, például az Egyéni bűnök, közös erények című filmben.

— Filmen és színpadon is egyre nagyobb tért hódít a meztelenség, az emberi testtel, is játszanak, felhasználják kifejezőeszközként. Mi a véleménye erről?

— Ha más művészeti ágban a meztelenség lehet kifejező eszköz, miért ne lehetne ez a színház- és filmművészetben is? Talán azt tudnám példának felhozni, hogy vannak pornóképek és aktfestmények. Hogy melyik ponttól számít művészetnek, azt nagyon nehéz eldönteni. Az előbb említett. Egyéni bűnök, közös erényeknek nem az volt a célja, hogy pornó legyen.

Párizsban bemutatták a filmet, de a franciák az ötvenes években végigmentek egy pornófilmhullámon. Nálunk sosem játszottak pornófilmet, így ha ezt a filmet itt bemutatnák, az elsődleges kuriózuma a ruhanélküliség lenne. Nálunk járhatatlan út az, hogy a közönség ugyanúgy fogadja el a meztelenség kifejezőeszközként való felhasználását, ahogy azt a rendező elképzelte. Persze a meztelenség nagyon sok filmnél üzleti fogás is, közönségcsalogató. A rendező hírnevének el kell jutni arra a fokra, hogy filmjében a meztelenség ne pornográfiának szímítson, hanem művészetnek.

— Az Egyéni bűnök, közös erények — rossz fordítás szerint Magánbűnök, közerkölcsök — című filmben többször jelent meg ruha nélkül a filmvásznon. Milyen érzés volt ez?

— Egy produkcióban az ember testileg-lelkileg kiadja magát. Jó, hogy nem önmagamat játszom a különböző figurákban, de végül is normális felnőtt emberek előtt hisztizek, őrjöngök, sírok, amit a normális ember abnormálisnak tart, de beletartozik a színészi produkció elfogadott jelrendszerébe. Végül is ettől már nincs messze a testi meztelenség. De hozzá kell tennem, hogy ezt itthon nem csináltam volna meg.

— Foglalkozik azzal, hogy mit beszélnek önről?

— Nem. Abba beleőrülnék.

— És a kritikákkal?

— A kritikusok önmagukat fejezik ki a kritikájukban, ahogy egy filmrendező mindig a mániáját viszi bele a filmbe. Nagyon kevés az olyan típus, aki kiszemel magának egy-két embert, és annak figyelemmel kíséri a pályáját, a jót és a rosszat is valamiféle odafigyeléssel írja meg. Rengeteg személyes kapcsolat, szubjektív dolog befolyásolja őket. Minthogy írtak rólam jót olyankor is, amikor én éreztem, hogy rossz voltam, és fordítva, így nem foglalkozom különösebben velük. De azt hiszem, ma már a közönséget sem érdekli úgy a kritika, mint régen. Régebben egy produkció bukásában, vagy sikerében rendkívül nagy szerepe volt a kritikának. Most már egyre kevésbé befolyásoló.

— 1969-ben végezte el a főiskolát. Hogyan emlékszik vissza az ott eltöltött évekre?

— Nagyon szerettem főiskolára járni, szabad, reményteljes időszak volt. Akkor még egészen másnak képzeltem a pályát.

— Szebbnek képzelte?

— Igen, lehet így is mondani. Úgy képzeltem, hogy nyíltabbak a frontok, a harcok, nem ilyen burkolt, „kulisszák mögötti", mint amilyen valójában. Persze, a mi pályánk azért is nehéz, mert azt eldönteni, hogy ki jó színész, ki rossz, csupán szubjektíven lehet, nincs rá objektív mérce. És furcsamód, a sikertelen időszakokat sokkal könnyebb átvészelni, mint a sikereseket. Mert a sikertelen periódusban van az emberben egy ellenerő, hogy fenntartsa magát. Az ellenállás ad egyfajta tartást, ami ambicionálja az embert. És ezen a pályán sikertelenebb időszakon mindenki átesik, olyan embert nem tud mondani, aki nem. A sikerrel csínján kell bánni, nem szabad elúszni benne, mert az ember akkor saját szobra lehet. A sikeres időszakban sokkal jobban fél a színész a bukástól, és attól, hogy a következő szerepet elvállalja-e; tényleg ezt kell most eljátszanom, vagy mást? A sikert fenn kell tartani, mert egy sikeres periódusból lefelé bukni borzasztó érzés. Aztán a sikert meg is elégelik egy idő múlva. Először a szakma, aztán a közönség is. Az a rendkívül nehéz ezen a pályán, hogy nagyon oda is kell figyelni, meg nem is szabad mindenre odafigyelni, hogy megússza és életben maradjon az ember.

Geszti Margit

Mi lesz velük?

Rózsa János: Vasárnapi szülők

Rózsa János filmje — mi tagadás — nagy hatással volt rám. Pedig nem mondhatnám, hogy Rózsa János kedvenc rendezőim közé tartozna, különösen utolsó filmje, a Trombitás váltott ki heves ellenérzéseket belőlem. Nem szívelhettem öncélú naturalizmusát, és filozófiáját is csak a sajtó adta — utólag — tudtomra.

A Vasárnapi szülők ezzel szemben letisztult, érett, következetesen végiggondolt munka. Azokról szól, akik keserves gyerekkor után vagy helyett intézetbe kerültek. Ezek a gyerekek — a film esetében lányok — hihetetlen érzelmi nyomorból jutnak ide, ahol a társadalom elfogadható anyagi körülményeket teremt a számukra, csak azt nem tudja megadni, amire a legnagyobb szükségük volna: a szeretetet. Mindegyikük mögött áll már valamilyen apróbb-nagyobb bűncselekmény; vágyaik nincsenek, nagy részük az emberiségtől megundorodott. A Vasárnapi szülők hőse Juli, a szóban forgó lányintézet átlagosnál értelmesebb, „kiszabadulásra" érdemes tagja.

A megdöbbentő bevezető képsorok után kibontakozik Juli életének háttere. Rózsa János a lány múltját mégsem kutatja, fogadjuk el, hogy Julinak ide kellett kerülnie. Egy kitörési kísérlet esélyeit latolgatja a film, az előzmények, a benti és kinti élet lélekromboló ereje véglegesen tönkreteszi-e a talán még megmenthető, kirekesztett lány életét.

Az intézetből kétféle módon lehet kijutni: ha a benti lányt feleségül veszi valaki, vagy ha egy szocialista brigád patronálása után az alanyból munkásnő faragható. De milyen lehet az a szerelem, melyet rácsok közvetítenek, ki az, akinek eszébe jut egy intézeti lánnyal — akit még azelőtt még soha sem látott — levelezésbe fogni? Milyen jövője van a lehetetlen helyzetből kinövő házasságnak? Valóban szabadulás-e az ilyen kilépés a rácsok mögül? Juli nővére ezt az utat választotta. A ranglétrán felfelé kapaszkodó férje nem engedheti meg magának, hogy a szökésben levő sógornőjének akár csak egy estére is szállást adjon. „Majd ha rendesen kiszabadulsz, jöhetsz hozzánk vendégségbe!" — vágja oda a lánynak. A testvérét védelmező feleségének is felhánytorgatja: „téged is onnan hoztalak ki".

A másik lehetséges út egy szocialista brigád patronálása, melynek szeretetcsomagjai — nem meglepő —, a kívánttal éppen ellentétes hatást váltanak ki. A brigádtagok közül mindig más látja vendégül Julit vasárnaponként, melynek csekély nevelő értéke nem kétséges. Mégis nagy dolgok a vasárnapi ebédek, mert legalább hetente egyszer megnyílhat a rácsos kapu, fél napra Julié a szabadság. Intézeti társai, kik első szökésekor még hősként fogadják, a legális távolléteket veréssel, és meggyalázással büntetik. Rózsa filmjében azt becsülöm a legtöbbre, hogy személyiségtörténetben és kölcsönhatásokban gondolkodik, felmutatja közösség és egyéni lélek ellentmondásait és azok mozgási irányát. A gondolati tisztaság és a középiskolás lányok hivatásos színészeket megszégyenítő játéka döbbenetes valószerűséget teremt.

A brigád kétségkívül nemes szándékába azonban beleszól az élet: az egyik brigádtag férje megpróbálja elcsábítani a lányt, a brigádvezető fia pedig beleszeret. Egy torz anyai ösztön támad fel: „én nem erre neveltem a fiamat". A következtetés talán nem meglepő; a fiú az anyjától pénzt lop, Julival a Balatonra szökik, nyaralót törnek fel, de nincs fél órájuk sem, megjelenik a rendőrség.

Felemelkedés és visszahullás váltja egymást, remény és kiábrándulás. A valakihez tartozás őrjítő vágya és romboló bizalmatlanság működik a lányban.

Rózsa János igazi filmet rendezett; a lányok arca, szemei, extatikus tánca, simogatásaik, a lüktető ritmus, szipuzó fiúk, a visszafojtott képi humor mind-mind felejthetetlen pillanat. Ragályi Elemér kamerája nem szorul dicséretre.

Az intézetek világa új téma a filmvásznon. Mi tartjuk fenn ezeket az intézményeket, tehát jogunk és kötelességünk, hogy tudjunk róla, mi folyik bennük és körülöttük.

Az igazi kérdés azonban: mi lesz ezekkel a lányokkal?

Juli előtt lezárult a brigádpatronálás útja. Az intézet igazgatónője levelet diktál. A fiú nagyon jóravaló, már három hónapja dolgozik ugyanazon a munkahelyen. Juli kezében a toll, arca tanácstalan és zavart. Vége felirat nincs.

Simonyi Tamás

Szkéné

Örvendetes esemény hogy fejlődés alatt (és előtt) álló színházi életünk egy új színpaddal gyarapodott. Szkéné néven a Műegyetem égisze alatt működő kör tulajdonképpen már jó néhány éve működik, de az elmúlt esztendőben sikerült valóban az élvonalba kerülniük. Produkcióik színvonala és igényessége már túlmutat egy intézmény zárt keretein belül működő amatőr színpadon. Ezt mások is észre vehették, mert mintegy kétháróm hónapja már a Pesti Műsorba is bekerültek, ami több puszta formaságnál, hiszen a nagy nyilvánosságot jelenti számukra. A Szkéné tagjai amatőrök, akik Wiegman Alfréd irányításával dolgoznak.

Az amatőr színjátszás jelentőségéről érdemes néhány szót szólni. Anatolij Efrosz, az egyik legjelentősebb szovjet rendező írja:

„Sajnos, manapság a színház nagyon ritkán kényeztet el bennünket lélekből fakadó, nagy hatású színészi játékkal. A színpadon legtöbbször csak »úgy tesznek, mintha«, a színpadon csak felvázolnak egy karaktert, s aztán beszélnek a figura nevében." Tehát Efrosz hiányolja az őszinte, lélekből fakadó játékot.

És kik azok, akik erre a legalkalmasabbak? Egyértelmű, hogy az amatőrök, akik nincsenek felvértezve sablonokkal, nincsenek jól kipróbált eszközeik. Ők nem tudnak úgy csinálni, „mintha".

Az elmondottakon kívül a Szkéné mostani produkciója még azzal a plusszal is rendelkezik, hogy a szereplők együtt közösen ötlötték ki a műsort, és így joggal érzik azt saját gondolat- és érzésviláguk kifejezőjének. Ez az előadás, melynek címe: Fölszállott a páva, 1919-től napjainkig követi nyomon a magyar történelmet az Ady-vers elemzésének és értelmezésének tükrében. A vers gondolatait különböző indulatokkal és különböző értelmezésben adják elő profikat megszégyenítő és ugyanakkor funkcionális mozgással. Az előadás legfőbb mondanivalója a következőkben summázható: a legigazabb gondolatokat kifejező szavak is elveszthetik valódi értelmüket és bármilyen demagógia eszközévé válhatnak. Az előadás legjobb pillanatai a nyilas demagógiát, majd a dogmatikus demagógiát illusztráló részek. Nagyon pontosan látják a szinte még mának számító beat-korszak üres frazeológiára hajló hajlandóságát. A mozgás, az ének és a humor aprólékos pontossággal kidolgozott egysége egészében egy igényes szórakoztató és ugyanakkor kritikus szemléletű előadást hoz létre. Azt a hatvan évet, amelyet Örkény az átélők komor iróniájával festett meg a „Pisti"-ben, ők az utókor kritikájával és fiatalos szemléletével értékelik újra a nagy elődhöz méltó igényességgel.

Lux Walter

Képviseleti beszámoló

Pesszimista vagyok

Lehet, hogy a klasszikus elmélet a gazdasági rendszernek olyan működését írja le, amilyent a valóságban látni szeretnénk. De ha ebből indulunk ki, hogy a gazdasági rendszer tényleg így működik, ezzel egyszerűen letagadjuk fennálló nehézségeinket.

J. M. Keynes

Sok szép programot hirdettünk meg az elmúlt tanév végén. (Minden ált. karos kapott „programnyilatkozatunkból". A képviseleti faliújságon most is olvasható.) Úgy illik, hogy számot adjak az azóta eltelt időszakról.

A pesszimizmus indokolt, de csak addig, míg nem a cselekvésképtelenséget menti. A cselekvésképtelenséget tehát meg sem próbálhatom a pesszimizmussal magyarázni. E biztató bevezető után hadd ejtsek néhány szót *eredményeinkről:*

Siker

Zavarba ejtően gyorsak voltak sikereink azokon a területeken, *ahol hallgatótársaink közvetlen segítségére nem, vagy alig volt szükség.*

A Nyelvi Intézetben — a lehetőségeket is ismerve — *nagyobb figyelemmel fordultunk a nem-nyelvigényes szakok felé.* Az orosz nyelvi tanszékkel eddig sem volt bajunk. Az új laboranyagok tetszenek, a jó nyelvtani *szalagok hiányoznak.* A nyugati nyelvek tanszékén az angol nyelvi szakcsoport nehezebben győzi a fölfokozott igények kielégítését. A tanárok túlterheltsége és a hallgatók évről évre változó elképzelései csak nehezítik a helyzetet. *A nem nyelvigényes szakok itt hátrányban vannak és belátható ideig maradnak is.* A sok csoport azonban lehetővé teszi, hogy a nem nyelvigényes szakokon is külön folyjék a szigorlatozni szándékozók és a szakszövegfordítói vizsgára készülők oktatása. Ezzel rendszeresebbé és következetesebbé válhat a számonkérés, és legalább a szigorlatozó csoportoknál az, hogy a tanár személye ne félévenként változzon. (A szigorlatozni szándékozóknak a magasabb követelményeket, a nagyobb kockázatot természetesen vállalniok kell.) Az órarendi problémákat az egyetem vezetésének segítségével próbálják majd áthidalni. Másutt túl kevés a csoport ahhoz, hogy „átlagos" képet alakítsunk ki. *Információk híján az egyes csoportok oktatóiról és így a szakcsoportokról sem írhatok.*

A decemberi kari tanácsülésen folyt le *a filozófia tanszék munkájának kari értékelése. Sipos Sándor alapos munkáját dicsérendő:* mind az előkészítés, mind az ülés vitáiban aktívan részt vettünk.

A kar *szakvezetőségei helyett a képviselet végzett sok, a kar hallgatóit és állami vezetését érintő feladatot is.* A mezőgazdasági munkáról és a munka (nem) végzést követő intézkedésekről aki akart, a képviseleti faliújságon olvashatott. *A tanulmányi jutalmak „ahogy sikerül, fő, hogy gyorsan" szétosztását is a képviselet közvetítette.* Még szerencse, hogy útlevélügyben nem vagyunk illetékesek. Késve kaptuk meg az egyetemi tanács és a pártbizottság együttes ülésének anyagát. *Hirtelen készült a Nevelési Tervre az ellenterv, a Nevelési Szabályzat (a tartalmát jobban fedné a „Nevelési Irányelvek" cím). Útjára bocsátottuk, azóta „áll néma csend".*

A Népgazdasági Tervezési Intézet megalakulásától kezdve *fontosnak tartotta, hogy a hallgatókkal jók legyenek a kapcsolatai.* A II. évfolyam „újszülött" szakosaival sikerült igen jó viszonyt kialakítani. *Óraszámcsökkentésről, annak szándékáról nincsenek pontos információk, de a szak képzési rendjének valamilyen átvizsgálására talán sor kerül.*

A IV. évfolyam szociológia vizsgái szokatlan előjátékkal kezdődtek. A Tankönyvkiadó Vállalat hibájából a várt időpontban nem jelentek meg a jegyzetek. Végül azért vizsgaanyag is került, és decemberi vizsgaidőpont is.

Sem eredmény, sem kudarc, inkább az előrelátás hiánya, hogy nem vettük figyelembe a hallgatói pártcsoporttal közös programunknál: a készülés az MSZMP XII. kongresszusára minden erőt leköt — a szoc. pg. viták szervezésére már nem maradt energia.

Bomlófélben

Almaszedés közben jól el lehetett álmodozni az érdekképviseleti munkáról, a hallgatók széles tömegeinek aktív segítségéről, a KISZ-funkcionáriusok szerető figyelméről. Aztán visszajöttünk.

A tanulmányi felelősök és *a tanszéki képviselők közül nem sokan tisztelték meg a félévet megnyitó megbeszélést.* Szerencsére e találka *előtt néhány perccel hírt kaptunk a KISZ-bizottság akkor már kéthetes döntéséről, arról, hogy átszervezte a képviseleti rendszert.* A kari képviseletnek ekkor egy szakkollégiumi DB-tag mellett három végzős és egy kvázivégzős tagja volt. Hozzátéve ehhez a kari KISZ bomlófélben levő állapotát, körülbelül képet kapunk azokról a közvetlen okokról, amik miatt a pesszimizmus teljesen indokolt. (A cselekvésképtelenséget ezúttal sem menti.) *A félév során egyre nagyobb erőfeszítésbe került, hogy a* különböző alkalmakkor a *képviselő ne csupán személyes véleményét „képviselje".* Az eddig szokásos néhány *félévi értékelés és oktatói véleményezés helyett most egyet sem kaptunk* — bár volt olyan tanulmányi felelős, aki legalább azzal fölkeresett, hogy csoportjában nincs, aki elkészítésüket vállalná. *A KISZ minden adatgyűjtési módja életképtelennek bizonyult.* Ilyen helyzetben azonban pusztán a képviselet tagjainak egyéni „hajlamain" múlott, hogy bármi is történt. Az előbb fölsorolt *eredmények ellentételei:*

Az egyetemi tanács határozatban korlátozta a szakszeminárium-választást. A jövőben a szakvezető tanszékek javaslata alapján *a kari tanácsok döntenek majd a különböző szakokkal összeférhető szakszemináriumi témákról.* A jelenlegi hallgatói aktivitás, és a KISZ-vezetés harciasságának (és tömegbázisának) ismeretében *nem tételezhető fel reálisan, hogy ez a döntés a kari tanácsok ülésein az alacsony színvonalú, rosszul vagy egyáltalán nem előkészített, eredménytelen és lapos szemináriumok kirostálására vezet majd.* Az egyetemi tanács előkészítő anyagából és a vitából sem tudtam erre következtetni.

Elmaradt az a már-már hagyománnyá vált döntéselőkészítő munka, amelyet az állami vezetés igényelt — amelyen keresztül korábban a leghatékonyabban tudtunk képviselni —, és amelyre a vázolt körülmények miatt nem tudtunk megalapozott javaslatokkal fölkészülni. *A helyzet* — a jelenlegi tendenciákat előrevetítve — *csak romlani fog.*

A rendszeres képviseleti munka alkalmivá vált. Túlzott *megterhelést jelentett azoknak, akik végezték, de nem folyamatos munkát.* Teljesen *megszűnt a képviselet mindenfajta kontrollja. Az utánpótlás léte éppúgy véletlenszerű, mint a képviselők megjelenése az egyetemi tanács ülésein, vagy — kis túlzással — ott kifejtett véleményük.*

A tanszéki képviselet szinte létrehozása óta halódik. Ennek nem szervezeti-alárendeltségi okai vannak. *Ha hiányzik az együttműködés a tanulmányi reszortosok, egyáltalán, a KISZ képviseleti és más funkcionáriusai, a vezetők és vezetettek között, akkor teljesen mindegy, hogy a tanszéki képviseleti rendszer a kari képviselet vagy a szaktanulmányisok formális alárendeltségében működik.* Különösen akkor feltűnő az átszervezés látszatmivolta, ha meggondoljuk, hogy a szükséges tanszéki képviselői posztokból alig 3—4 betöltött. Kérdéses az is, jó-e egy-egy személyre (pl. a szaktanulmányisra) róva megszüntetni (?) a munkamegosztási mechanizmusok hiányából fakadó szervezetlenséget.

Az Állami Ifjúsági Bizottság határozatai igen kiterjedt jogokkal ruházzák föl az egyetemi KISZ-szervezetet. Ezekkel *a jogokkal következetesen és koncepciózusan élni nem tudunk.* A képviseletnek a hallgatók előtt soha nem volt nagy tekintélye. *Lassan az oktatók (egyes csoportjainak) eddig meglevő rokonszenvét is eljátssza.*

Képviselünk?

Rosszból ennyi éppen elég. *Írhatnék ugyan a képviselet és az oktatók, illetve az állami vezetés konfliktusairól is.* Ha lennének. Lennének, ha... Ha a véleményeltérés nyíltsága épp olyan megszokott lenne, mint megléte, *ha nem lenne olyan egyetértésre törekvés, amely sokszor értelmetlen és csupán az ellenvélemények meg-nem-hallásával jut sikerre, ha minden esetben elég időnk lenne az előkészítésre, továbbá, ha a képviselet legalább megközelítőleg úgy működne, ahogy a határozathozók elképzelik.* Nos, összes eddigi tapasztalataim arra mutatnak, hogy *a képviselet működésben ma nem a „külső" kapcsolatok jelentik az alapvető korlátozó tényezőt. A KISZ mechanizmusok (nem) működése nehezíti meg nagyon, esetleg teszi lehetetlenné a KISZ „jogosítványainak" gyakorlását.*

Vajda László

(Folytatása következik)

Az Egyetemi Szemle tartalmából

LAPZÁRTA UTÁN JELENT MEG AZ EGYETEMI SZEMLE LEGÚJABB SZÁMA, AMELY A XII. KONGRESSZUS JEGYÉBEN KÉSZÜLT, S AMELYET KÖVETKEZŐ SZÁMAINK EGYIKÉBEN ISMERTETÜNK MAJD.

Az Egyetemi Szemle második számának első lapjain KORÁN IMRE: A VILÁGMODELLEK ÉS SAJÁTOSSÁGAIK (1971—78) című cikkét találjuk. A világmodellezés a 60-as évek végén a Római Klub kezdeményezésére indult meg. Azóta mintegy harminc jelentősebb világmodell készült, de az évek során lényeges változások történtek a globeen, s a tanulmányok fogadtatásában is. Erről ad a cikk egy rövid áttekintést.

A környezetszennyeződés fokozódása szükségszerű velejárója a gazdasági növekedésnek. „A környezet közgazdasági értelemben termelési tényező, illetve használati értékek halmaza" — írja KULCSÁR DEZSŐ: ÖKONÓMIAI FOGALMAINK ÉS A TERMÉSZETI KÖRNYEZET című cikkében —, s „a munkaérték elmélet alapján értéke csak annak lehet, amit elő kell állítani, amiben munka fekszik". Vagyis a környezet csak akkor válik értékké, ha tönkreteszszük. Ennek az ellentmondásnak a feloldása csak megfelelő érdekeltségi viszonyokkal lehetséges.

A valutáris és pénzügyi szféra a KGST-n belüli teljes együttműködés „szűk keresztmetszete" — állapítja meg BÁNFI TAMÁS: A KGST-EGYÜTTMŰKÖDÉS VALUTÁRIS ÉS ELSZÁMOLÁSI RENDSZER KIALAKÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGÉRŐL című írásában. Az integrálódás történeti eredetű korlátainak leküzdését egy olyan valutáris és árrrendszer segítheti, amely számol a tagországok és Szovjetunió eltérő érdekeivel. A javaslat középpontjában egy új típusú közös valuta áll, amely funkcionálásának persze feltétele, hogy a tagországok nemzeti árai és a kialakítandó szocialista világpiac árrendszere a tőkés világpiac árarányai felé közeledjen.

VÁGI FERENC: A KONCENTRÁCIÓ ÉS HATÉKONYSÁG A MEZŐGAZDASÁG ÁLLAMI SZEKTORÁBAN című cikke a vállalatnagyság és fajlagos nyereség mutatók közti korrelációt vizsgálja. Kiderül, hogy — az iparhoz hasonlóan — a „vállalatnagyság és hatékonyság kapcsolata nagyon gyenge, a nagyobb vállalati méret előnyei szinte kizárólag az egyszeri beruházási kiadások jobb finanszírozási lehetőségére szűkül... A kifejezetten nagy vállalatok alapítására irányuló törekvésben nem érlelődött meg sem az igény, sem a szándék arra, hogy kis- és közép-; valamint a nagyvállalati forma lehetőségei és előnyei a hatékonyságban egyidejű kihasználásra kerüljenek... a vállalati koncentrálódás gyors előre törése felfokozta a fejlesztési igényeket, a nagy összegű beruházások megvalósításnak finanszírozási készségét, s ezzel együtt létrehozta azt a nagyvállalati réteget, amely az alapigényes fejlődést ismét elindíthatja, s fejlesztésével ezt végig is viszi."

MOLNÁR ISTVÁNTÓL, A MEZŐGAZDASÁGI INFRASTRUKTURÁLIS BERUHÁZÁSOK HATÉKONYSÁGÁNAK NÉHÁNY PROBLÉMÁJA, KŐRÖSI ISTVÁNTÓL pedig AZ EURÓPAI VALUTARENDSZER A NYUGAT-EURÓPAI INTEGRÁCIÓ EGYIK KULCSKÉRDÉSE címmel olvashatunk részleteket a szerzők doktori disszertációiból.

HOFFMANN ISTVÁNNÉ: LAKOSSÁGI FOGYASZTÁS, DÖNTÉS ÉS TERVEZÉS című írásában foglalja össze egy felmérés eredményeit, illetve a belőlük levont következtetéseit.

MUNKAIDŐ-GAZDÁLKODÁSUNK JOGI SZABÁLYOZOTTSÁGÁNAK KÉRDÉSEI című tanulmányának első részét adta közre KENYERES ISTVÁNNÉ. A tanulmány azokkal — a hetvenes évek közepétől ismét megjelenő — állami rendelkezésekkel (hatásaival, ellentmondásaival) foglalkozik, amelyek korlátozzák az egyén szabad munkavállalását, illetve a vállalatok szabad munkaerő-gazdálkodását. Mivel az elhelyezkedés és a munkahely-változtatás problémája mindannyiunkat érinteni fog az Egyetemi Szemle szerkesztősége a cikket ajánlott irodalomként javasolja.

A Szemle most is közre ad két sikeres dolgozatot az 1979. évi Rudas László-díj pályázatra benyújtottak közül; VASVÁRINÉ CSÁSZTI GABRIELLA: TÁVOKTATÁSI PERSPEKTÍVÁK A NYELVTANULÁSBAN, és GÁBOR ANDRÁS—HALÁSZ GÉZA szerzőpáros A TARTALÉKOK SZEREPE A TERMELÉSIRÁNYÍTÁS INFORMÁCIÓ RENDSZERÉBEN című munkáit.

ZSILINSZKY ANDRÁS—PÁLES GYÖRGY munkájának (TDK-díjnyertes) címe: GAZDASÁGUNK TÜNETEI ÉS A PROBLÉMÁK GYÖKERÉNEK LOKALIZÁLÁSA. Az egyensúlyhiány megszüntetése és a további fejlődéshez szükséges struktúrváltás ellen ható tényezőket a költségvetés növekvő beruházási szerepében, az ellentmondásos vállalati és intézményi szerkezetben, a deformált érdekstruktúrában, ezen belül a nyereségérdekeltség szerepének formalitásában és politikai-gazdaságpolitikai korlátokban látják. A dolgozatot ritkán publikált gondolatai a felvázolt összefüggésrendszere miatt ajánlott irodalomként javaslom mindenkinek.

Befejezésül a Szemle tartalmaz még két könyvismertetést; TÓTH TAMÁS: A VÁLLALATI KÜLPIACI POLITIKA ÉS ESZKÖZEI és JAKAB MIKLÓS: TÁRSADALMI VÁLTOZÁS ÉS A MAGYAR ÉRTELMISÉG 1944—1948 című munkáiról —, és beszámolót a moszkvai POLITOLÓGIAI VILÁGKONGRESSZUSRÓL, valamint egy FLENSBURGI KONFERENCIÁRÓL, amely a gazdaság- és társadalompolitika összefüggéseivel foglalkozott.

K. A.

Polvax után

Kedves Kolosi Tamás!

Kérem, ne haragudjon, hogy levélben háborgatom, de a Polvax Klub vendégeként sajnos már fél tízkor el kellett sietnie, így számos megválaszolatlan kérdésünk maradt. Köszönjük, hogy megtisztelt látogatásával, de engedtessék meg az est után maradt számos kételyünknek hangot adnom.

★

Mit tudunk? Induljunk ki *Jiři Musil* példájából, a *tervezést szolgáló szociológia* és a *tervezés szociológiája* ellentétéből. Ez utóbbi nem a tervezésnek famuluskodik információkkal, fölvillantott alternatívákkal, hanem azt vizsgálja, hogy a tervezés során *milyen érdekek* testesülnek meg a döntésekben. Mivel az egyes réteg- és csoportérdekek nem azonosak, fölmerül az *érdekegyeztetés, a döntési mechanizmusok* vizsgálatának szükségessége. Az érdekek föltárásához elsősorban a társadalom *struktúrájának* vizsgálata szükséges. Nyilvánvaló, hogy a szocializmus adott szakaszában — *Ferge Zsuzsa* szavait kölcsönvéve — *„a struktúra a társadalmi forradalmat követő belső fejlődés lehetőségei kihasználásának kezdeti szakaszán tart, tehát a társadalmi viszonyok mélyreható változásainak folyamata még előttünk áll."*

A struktúra fejlesztése társadalmunk alapvető célja. És itt érzünk sok tisztázatlan problémát. Sarkítva: *mi az erősebb,* a struktúra *szükségszerű önfenntartó ösztöne,* vagy az *idea,* hogy az emberek növekvő öntevékenysége a szocializmusban fokozatosan visszaszorítja a bürokráciát, egészen a kommunizmusig? *Mitől* fejlődik a struktúra, amikor a kétségtelenül létező *érdekpluralizmus nem jelenik meg* a felszínen, intézményesített formában? Ezek persze csak *kételyek,* de tudjuk, hogy egyes szakemberek ilyenféle kételyeikből olyan *hipotéziseket* szültek, melyek számos eddigi tudományos eredményt erősen megkérdőlejeznek. *Miért* van az, hogy az efféle „renegát" szociológusok munkásságáról, tévedéseiről még egy ilyen zártkörű fórumon *sem kaphatunk fölvilágosítást?* E tájékozatlanság, bizony, sokakban *veszélyes tévhiteket szülhet.*

Tudjuk, hogy a társadalmi struktúra *egyenlőtlenségi viszonyokon nyugszik* és a társadalmi viszonyok bármely változása különbözőképpen érinti az egyes csoport- és rétegérdekeket. Ezért *kérdés,* hogy távlati céljaink felé vezető útjaink milyen értékmeggondolásokkal vannak kikövezve. Hiszen az egységes össztársadalmi *érdek* hiánya az egységes össztársadalmi *érték* hiányát is meghatározza. Innen minden társadalmi döntésnél a kérdés: a döntés *kit* szolgál, *kit* érint? Hisz fennáll az *esélye* annak, hogy a döntési mechanizmusok *közvetlen* résztvevői, a hatalom *gyakorlói,* saját rétegérdeküket esetleg jobban érvényesítik, mint más érdekeket. A *veszély* fennáll, annál is inkább, mert a szocializmus új típusú — nem antagonisztikus — egyenlőtlenségeinek, sőt rétegződésének is valamilyen okból még gyermekcipőben jár a kutatása. Ahogy a 80/2-es Valóságból is kiderült, struktúránk kutatásában a *legkülönbözőbb eredmények* születnek. Még így is egyre többen elismerik, hogy a társadalmi *tulajdonformák egymáshoz közeledése* korában a fő struktúráló tényezői, a *tulajdon jellege,* sokat veszít jelentőségéből, és más tényezők — Ön szerint pl. a társadalmi többlettermék fölötti *rendelkezés* mértéke — lépnek előbbre. Ez *tovább erősíti* a döntésekben megtestesült érdekek vizsgálatának fontosságát.

Az egyenlőtlenségek vizsgálatában elkerülhetetlen a *mobilitás* vizsgálata. Megfelelő *kollektív* mobilitás híján mindenféle *jogi, tulajdonbeli, gazdasági, politikai, hatalmi, szociális, kulturális* egyenlőtlenség *újratermelődik.* Ennek elkerülésére nem elég az egyes emberek mobilitása, szükséges a *hierarchikus* jellegű, *káros* társadalmi különbségek csökkentése, mégpedig kollektív *felfelé nivellálás* révén, tehát a jobb gazdasági, szociális stb. helyzetűek emelkedése mellett a rosszabb helyzetűek *nagyobb fokú* emelkedésével. Erre *nem* a bérek kiegyenlítése a járható út, hiszen ez csak *korrekció* lenne. Mivel egyenlőtlenségeink nagyrészt *a munkamegosztásból,* végső soron a *termelőerők fejletlenségéből* erednek. *itt* kell elkezdeni a nivellálást, így a *gazdaság fejlesztése* — a legnehezebb munkák gépesítése stb. — az *egyik* lehetőség. A *másik* a hatalmi struktúra bizonyos ellentmondásainak föloldása a *demokratizmus* további kiszélesítése által, a *harmadik* pedig társadalompolitikai céljainknak *megfelelő kulturális* nivellálás, elsősorban az *oktatás* gyökeres reformja révén. Sajnos, e területeken vannak még hiányosságok. (Pl. gazdasági nehézségeink, az üzemi demokrácia problémái; az iskolai esélyegyenlőség megteremtésének teljes kudarca stb.) *Lehet-e, hogy* szükséges (felfelé történő) nivellálási törekvéseink sikertelensége szintén az érdekegyeztetés, a döntési mechanizmusok lehetséges hiányosságaiból fakad?

Felvetődhet a kérdésünk, hogy *közvetlen gazdasági érdekeinknek* legyen-e elsődlegessége, vagy említett *társadalompolitikai céljainknak?* Gondolom, a káros egyenlőtlenségek stb. megszüntetése nélkül gazdasági fejlődésünk útját is elállják, sőt, a gazdaság megfelelő fejlesztése társadalompolitikai céljainknak is eszköze, mint láttuk.

★

Kedves Kolosi Tamás! Ön is jól tudja, hogy a teljesség igénye nélkül említett problémák, ha óvatosan is fogalmaztam, milyen súlyosak, és mennyi különböző hipotézis, mennyi tévhit is kapcsolódik hozzájuk. Úgy érzem, e kérdések egy részét egyenes formában föltettük Önnek a Polvaxon. Sajnos, egyes válaszokra nem maradt idő, néhány kérdés elől, úgy tűnt *kitért* míg *részletkérdésekről* (nyugdíjasok helyzete, kereseti különbségek) hosszadalmasan beszélt.

A mobilitás megpedzésére például az egyéni mobilitás meglétét bizonygatta — ez megvan a kapitalizmusban is —, *megfeledkezve* a kollektív mobilitás hiányának észrevehető kárairól. (Ld. Pozsgay Imre és Hankiss Elemér véleménye, akik *egyaránt* a rétegek közti kulturális szakadék növekedésére utalnak.)

Úgy érzem, a bérkülönbségek taglalása is *elfedett* sokkal lényegibb különbségeket. Szerintem Ön a döntési mechanizmusok közvetlen résztvevőinek néhol kétes szerepét is *elbagatellizálta.*

Mi is hibásak voltunk a vita sikertelenségében. *Egységes koncepció és a vita valódi vezetésének hiányában kérdéseink parttalanul csapongtak.* Talán pontosabb, lényegesebb információkat kaptunk volna, a vita során *új szempontokkal is sikerült volna gazdagodnunk,* ha jóelőre pontosan tájékoztatjuk Önt igényeinkről, alaptájékozottságunkról.

A nyitott kérdések sokaságának megválaszolatlansága persze az Ön részéről, két óra alatt lehetetlen lett volna. Reméljük, újabb műveiből Öntől is újabb válaszokat kapunk, de természetesen mindnyájunk számára követelmény kell, hogy legyen a sebtiben fölvázolt kérdéskomplexumok továbbgondolása.

Köszönjük, hogy ehhez gondolataival némi támpontot nyújtott.

Maradok őszinte híve:

B. Kiss Tamás

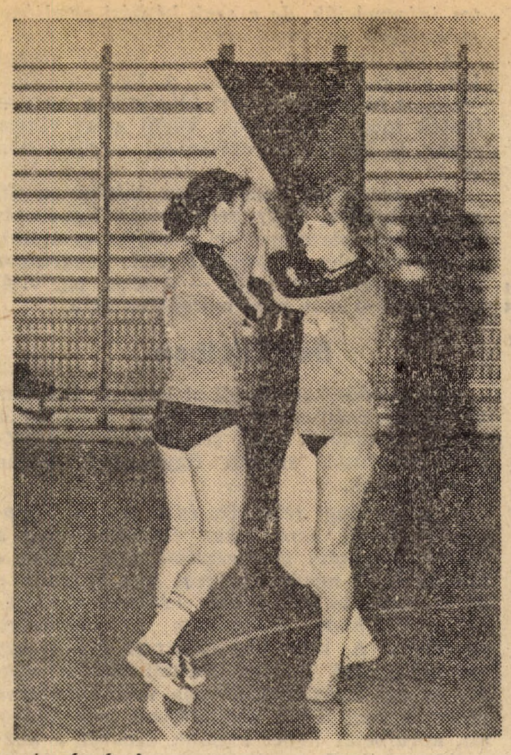

A röplabdasport szépségei

Fényképezte: Fáth Péter

Csak így tovább!

Kevés csapat büszkélkedhet azzal, hogy két esztendő alatt két osztállyal feljebb kerül. Ha mégis előfordul ilyen, az nagy bravúrnak számít. Ezt a páratlan sikert mondhatja magáénak egyetemünk női kézilabdacsapata, amely a Budapest III. osztályból felkerült az első osztályba. Ebből az alkalomból érdeklődtünk sikereik titka felől. Edzőjükkel — Bata Erzsébettel — sajnos, nem találkozhattunk, mert az olimpiára készülő magyar válogatott csapattal Franciaországban edzőtáborozik. Helyette a csapat kapitányával, Bábel Erzsébettel beszélgettünk.

— *Hogyan értékeled az elmúlt két év teljesítményét?*

— Eredményünkkel feltétlenül elégedett vagyok, nem hiszem, hogy bárki is számíthatott volna erre a kellemes meglepetésre.

— *Sok munkátok fekszik benne?*

— Hetente kétszer tartunk edzést. Ez így önmagában nem is tűnik soknak, de figyelembe véve az edzéseken tanúsított igyekezetet és lelkesedést, úgy érzem, felér többé-kevésbé intenzíven végrehajtott tréninggel.

— *Mióta játszotok ebben az összeállításban?*

— Ahhoz képest, hogy egyetemi csapat vagyunk, meglehetősen régen: kb. négy-öt éve. Közülünk többen már befejezték tanulmányaikat, de ennek ellenére nem lettek „hűtlenek".

— *Rendelkeztek megfelelő utánpótlással?*

— Sajnos a legnagyobb gondjaink ezen a téren mutatkoznak. Ezúton szeretném megragadni az alkalmat, hogy felhívjam a kézilabda iránt érdeklődő lányok figyelmét szakosztályunkra. Főleg alsóbb évfolyamosok jelentkezését várjuk, de mindenkit szívesen látunk: időszerű lenne a friss erő bevetése!

— *Hallottam, pályagondjaitok is vannak.*

— Valóban — mint általában az egyetemi csapatok —, mi is pályagondokkal küzdünk. Különösen két évvel ezelőtt vált súlyossá a helyzet, mikor a László Kórház egyik napról a másikra felbontotta az addig érvényben levő szerződést. Szerencsére az orvosegyetemisták segítségünkre siettek és náluk kaptunk helyet. Idén is sikerült a testnevelési tanszéknek megállapodnia az OSC-vel, úgyhogy pályaproblémáink átmenetileg megoldódtak...

— *Milyen elképzelésekkel, reményekkel vágtok neki az újabb bajnoki idénynek?*

— Most a IX. kerületi TS által rendezett tornán veszünk részt, kilátásaink kedvezőek: jelenleg tíz csapat közül a második helyet foglaljuk el, de jó esélyünk van az első hely megszerzésére. A márciusban induló bajnokságban szeretnénk becsülettel helyt állni, és bebizonyítani, hogy feljutásunk nemcsak a véletlennek volt köszönhető.

— *Terveitekhez sok sikert kívánunk!*

Úgy érzem, a lányok megérdemlik, hogy végezetül felsoroljuk nevüket: Jónás Ilona, Mészáros Edit, Rácz Mária, Csillag Erzsébet, Fejős Erzsébet, Juhász Ibolya, Lajter Júlia, Horváth Klára, Horváth Zsuzsa, Messina Györgyi, Balogh Rózsa, Nagy Éva, Győri Borbála.

— *Gratulálunk!*

Janicsek Tamás

Fotós toborzó!

A Közgazdász szerkesztősége fotószakkört alapít! Végre rendelkezésre áll fotósaink új laborja, ahol minden együtt van a foglalkozásokhoz. Várunk mindenkit, akit vonzanak a fotózás rejtelmei. Némi gyakorlat nem hátrány, de jöjjenek az egészen kezdők is! Az új tehetségek útját lapunk fotósai, Fáth Péter, Pulai Árpád és Radványi Zsolt egyengeti. A jelentkezők megtanulják a fekete-fehér és a színes laborálást, a reprózást is. Jelentkezni a Közgazdász szerkesztőségében (III. em. 381.) lehet, ugyanott tudhatjátok meg az első foglalkozás időpontját is.

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT

Szerkesztőség: 1093 Budapest, IX., Dimitrov tér 8. Telefon: 174-548

Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha L. tér 3.

Felelős kiadó: TILL IMRE

80—935 Szikra Lapnyomda Budapest

Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató

PEGAZUS SZÁRNYAIN

Élő klasszikus

Anyagias szerző

Izsák Jenő rajzai

A sportdiplomáciáról — diplomatikusan

Hányszor hivatkoznak sportvezetők, edzők, játékosok bizonyos külső, tőlük független körülményekre egy-egy sikertelen szereplés, kínos kudarc után. Számomra sohasem volt rokonszenves az a felfogás, az a gyakorlat, hogy az eredménytelenség okát a bírókban vagy egyéb, nem belső tényezőkben keresték, keresik. Persze kategórikusan azt sem lehet kijelenteni, hogy nem léteznek olyan, rajtunk látszólag kívülálló dolgok, amelyek kisebb-nagyobb mértékben befolyásolják a sporttalálkozók végső kimenetelét. Emlékezzünk csak az 1978-as férfi kézilabda VB-re, ott is a felejthetetlen román—magyar meccsre. A négyszeres világbajnok román csapat meglehetősen vitatható körülmények között, a játékidőn túl lőtt góllal győzött, s vívta ki az olimpiai részvétel jogát (a VB-n szerzett jobb helyezéséről nem is beszélve). Úgy tudom, hogy a Magyar Televízió riporterének kellett a csapat igazát megvédenie, mert a sportküldöttségnek nem volt olyan tagja, aki kellő tekintéllyel rendelkezett volna. Más kérdés, hogy így is — vagy talán éppen ezért — alulmaradtunk, s a románok a „zöldasztalnál" megszerezték a győzelmet. De idetartozik az is, hogy egy-egy sportág kontinens- vagy világversenyeit melyik ország rendezi. Asztaliteniszezőink például évek óta a világ élvonalába tartoznak, de jeles, rangos versenyre csak 1982-ben lesz kilátás hazánkban (EB Budapesten). Nos, ezek (s persze még lehetne sorolni a példákat) csak látszólag rajtunk kívül álló dolgok, amelyek befolyásolhatják a végső sporteredményt, amelyeket tulajdonképpen pozitív vagy negatív irányba módosíthat az adott ország sportdiplomáciájának hatékonysága, színvonala. Hazánk nem dicsekedhet különösebb sportdiplomáciai sikerekkel. Van egy-két személyiség, akit tisztelet övez a nemzetközi sportéletben, tagjai, vezetői különböző szerveknek, bizottságoknak. Őket talán két kezünkön is meg tudnánk számolni.

Miként látják sportvezetőink a sportdiplomácia szerepét, jelentőségét, helyzetét hazánkban, erről lesz szó a következőkben. Arra is kitérünk, hogy játszhat-e szerepet egyetemünk — s ha igen, miként — a sportdiplomácia fejlesztésében, a sportdiplomaták képzésében.

A sportdiplomácia közvetlen, vagy áttételes hasznát az egyes sportágak nemzetközi szövetségein keresztül, szövetségeiben lehet igazán realizálni. Ezért kérdeztünk meg egy szakági vezetőt, aki természetesen csak a saját sportága tapasztalatairól beszélt. *Dr. Szilágyi György*, az MLSZ nemzetközi bizottságának elnöke (főállásban a KSH munkatársa, mellékállásban a statisztika tanszék docense):

— A sportdiplomácia tipikus háttértevékenység; nem jelenik meg a játékban, csak lehetőségeket használ ki. Sportdiplomáciánk csúcsteljesítményének azt tartanám, ha lényegesen befolyásolni tudnánk a nemzetközi labdarúgó életet, méghozzá oly módon, hogy ez a nemzetközi és hazai labdarúgásra egyaránt pozitívan hatna. Ilyen sikerünk volt az, amikor a Szepesi György által (még mint az MLSZ nemzetközi bizottságának elnöke) beterjesztett javaslatot — az utánpótláskor 23-ról 21 évre való leszállítását — az egyik UEFA-kongresszuson elfogadták. Sajnos azonban az utóbbi években nem túl sok sportdiplomáciai sikert könyvelhettünk el.

A sportdiplomáciában nagy szerepe van a személyiségnek. Nem bővelkedünk sportdiplomatákban, olyan emberekben, akik a nemzetközi fórumokon megfelelően, tudják képviselni színeinket. Ezek közé tartozott Barcs Sándor, aki az UEFA alelnöke volt.

Egyébként az erre a területre alkalmas emberek kiválasztása és nevelése törekvésünk, egyúttal kötelességünk is, amint azt nemrégen a legfelső párt- és állami szervek is határozatban foglalták.

A sportdiplomácia — ha még oly hatékony is — önmagában nem mindent old meg. Ha pedig a pályán nincsenek eredmények, az a sportdiplomácia helyzetét, kilátásait, hatékonyságát csak nehezíti.

Dr. Kreskay Ferenc, egyetemünk nemzetközi kapcsolatok tanszékének vezetője (korábban az FTC elnökségi tagja is volt):

— Arról kellene beszélni, s úgy volna érdemes felvetni a kérdést is, hogy minden rendben van-e nálunk a sportvezetés területén. Jó sportvezetőkre lenne szükség, de ilyenek sajnos kevés számban találhatók, hiszen általában a leggyengébb káderek kerülnek a sportvonalra. Ott a baj — amit szerintem Végh Antal remekül látott meg —, hogy „túl sokan élnek a futballból, s nem a futballért". Ezt a kört, persze lehet tágítani. Sportunk előrelépését a sportvezetés színvonalának javításában látom. Ami pedig a sportdiplomáciát illeti, az a véleményem, nincs szükség arra, hogy kifejezetten sportdiplomatákat képezzünk, sem a TF-en, sem pedig a közgázon. (Mindezzel együtt, ismerve az igényeket, foglalkozunk azzal a gondolattal, hogy képezzünk diplomatákat a sport területére is. Erre körülbelül 2—3 év múlva kerülhet sor a posztgraduális képzés keretében. Ez sem azt jelentené, hogy kifejezetten sportdiplomatákat nevelnénk, hanem a sportban dolgozó, a sportban foglalkoztatott embereket — akik már elvégezték mondjuk a TF-vezetőképző tagozatát — továbbképeznénk, átképeznénk diplomáciai pályára (mint tesszük azt más szakmákban is, pl. orvosokkal, stb.). A sportdiplomatáknak elsősorban a sportszakmát kell megtanulniuk, s utána a diplomáciát. Egyébként minden diplomatával szembeni követelmény a megfelelő politikai hozzáállás, a szakmai tudás, a vitaképes nyelvtudás (sportban az adott sportág hivatalos nyelvének ismerete, pl. vívás — francia stb.) a kapcsolatteremtő készség. Mindezen kívül nagyon fontos, hogy egy adott embert otthon mennyire vesznek komolyan, mennyire biztos a hazai háttere, mert csak ezután (a kellő otthoni tekintély után) vehetik komolyan az illetőt külföldön, például a nemzetközi sportéletben.

Dr. Csanádi Árpád, az OTSH elnökhelyettese, a NOB tagja, és technikai tanácsadója:

— Divat lett a sportdiplomációról beszélni, írni. Néhány kudarc után különösen sokszor emlegetik. Abból kell kiindulnunk, hogy a nemzetközi sportszövetségekben, testületekben a szocialista országok — sajnálatos módon — nem az őket megillető számban, sporteredményeiknek megfelelő arányban képviseltethetik magukat. A huszonhat olimpiai sportág közül csak a torna és a birkózás nemzetközi szövetségének van szocialista országbeli elnöke (szovjet, illetve jugoszláv). Ezen az arányon mindenképpen változtatni kellene. Ami a magyar sportdiplomáciát illeti: nem értek egyet azzal az érveléssel hogy amelyik sportágban van „sportdiplomatánk" (szívesebben használom azt a kifejezést, hogy nemzetközi szervezetben tevékenykedő sportvezető), ott feltétlenül jobb lesz az eredmény. Nem vagyok híve annak sem, hogy a nemzetközi szövetségekben levő embereinktől jogtalan előnyök szerzését várják el. Ugyanakkor erkölcsi kötelességük, hogy megvédjék igazunkat, jogos érdekeinket. Minden ellenkező állítással szemben úgy vélem, a magyar sportdiplomaták jelentős része jól dolgozik. Vannak persze nehézségeink is. Ilyen például az anyagi háttér, amely nem mindig a szükséges mértékben biztosított. Ebből az következik, hogy képviselőink működési feltételeit nem tudjuk minden sportágban és minden szinten megteremteni, azaz „sportdiplomatáink" nem vehetnek részt nemzetközi testületük minden ülésén. Pedig a nagy pozíció csak megfelelő munkával érhető el. A „levelező" funkcionárius nem szerezhet kellő tekintélyt, ami az újraválasztásnál, az előbbre lépésnél csökkenti az esélyt. Egyre inkább jogos igény, hogy felkészült, jó „sportdiplomatáink" legyenek. Ennek érdekében tudatos, tervszerű kiválasztásra és továbbképzésre van szükség. Mi ezt többféleképpen kívánjuk elérni. Olimpiatörténeti szeminárium indult az ELTE-kollégiumban. A Testnevelési Főiskolán a tanár és sportvezetőképzés keretében a jövőben, a tervek szerint fakultatív tárgyként oktatják majd a nemzetközi sportpolitikát. Próbálkozunk a a közgázon is: az OTSH szívesen kötne megállapodást az egyetemmel, hogy az érdeklődő hallgatók a sport területén is végezhessenek szakmai gyakorlatokat. Feltétlenül hasznos lenne a posztgraduális képzés keretében a sport területén már működő diplomatákat továbbképezni, mint azt Kreskay Ferenc említette. Úgy vélem, az ilymódon felkészített emberekkel a jövőben még hatásosabb sportdiplomáciát folytathatnánk.

A kiválasztás, képzés és továbbképzés mellett ügyelni kell a vállalásra is. A mennyiségi növekedés nem növeli feltétlenül a hatásfokot. A mennyiséget, nyilvánvalóan könnyebb is növelni, hiszen elég csak jelentéktelen funkciókat megszerezni — amikből újabban mind többet kreálnak egyes nemzetközi sportszövetségek. Nem becsülöm le a számszerű növekedést, de elsősorban a minőség javulására kell törekedni.

Borsi László